

Møte tirsdag den 22. mars 2011 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 65):

1. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Vigdis Giltun, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Peter N. Myhre om statlig tilskuddsordning for tilrettelegging av bolig for personer med funksjonsnedsettelse
(Innst. 245 S (2010–2011), jf. Dokument 8:170 S (2009–2010))
2. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse i skolen
(Innst. 241 S (2010–2011), jf. Dokument 8:61 S (2010–2011))
3. Interpellasjon fra representanten Per Arne Olsen til helse- og omsorgsministeren:
«Alderssammensetningen i befolkningen gjør at vi frem mot 2030 vil trenge anslagsvis 40 000 flere årsverk i helse- og omsorgsyrkene. Mange steder er det allerede i dag store problemer med å få nok kvalifisert personale inn i eldreomsorgen. Rekrutteringsutfordringene henger selvsagt sammen med arbeidsforholdene i sektoren. Ufrivillig deltid og lav lønn er viktige årsaker til at mange lar være å søke seg til omsorgsyrkene, eller søker seg bort fra sektoren. Samtidig stiger frafallet på helse- og sosialfag, og søkertallene til sykepleierutdanningen går ned.
Hva vil regjeringen gjøre for å sikre rekrutteringen til og bemanningen i omsorgsyrkene fremover?»
4. Stortingets vedtak til lov om endringer i barnevernloven (krav til politiattester mv.)
(Lovvedtak 44 (2010–2011), jf. Innst. 244 L (2010–2011) og Prop. 40 L (2010–2011))
5. Forslag fra stortingsrepresentant Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 15. mars 2011 (jf. Innst. 244 L):
«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som gjør det mulig å kreve uttømmende barneomsorgsattester av støttekontakter og andre som har tilsvarende jevnlig og nær kontakt med barn.»
6. Referat

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representantene Ivar *Kristiansen* og Tore *Nordtun* om permisjon i dagene 22. og 23. mars, begge for å delta på seminar i NATOs parlamentariske forsamling i Tbilisi, Georgia

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Nordland fylke: Jonni Helge *Solsvik*
For Rogaland fylke: Laila *Thorsen*

Presidenten: Jonni Helge Solsvik og Laila Thorsen er til stede og vil ta sete.

Representanten Jon Jæger Gåsvatn vil framsette et representantforslag.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [10:02:29]: Jeg har gleden av å fremme et representantforslag fra representantene Per Arne Olsen, Kari Kjønås Kjos, Bente Thorsen, Gjermund Hagesæter og meg selv om å sikre økt lønn i lavlønnsyrker med hovedfokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor.**Presidenten:** Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:05]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Vigdis Giltun, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Peter N. Myhre om statlig tilskuddsordning for tilrettelegging av bolig for personer med funksjonsnedsettelse (Innst. 245 S (2010–2011), jf. Dokument 8:170 S (2009–2010))**Presidenten:** Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegget fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Håkon Haugli (A) [10:03:58] (ordfører for saken): Forslagsstillerne tar opp viktige temaer: for det første behovet for tilrettelagte boliger for personer med funksjonsnedsettelse, for det andre hvor vanskelig det kan være å holde oversikt over mulighetene for hjelp til tilrettelegging av egen bolig.

Kommunalkomiteen har hatt en god behandling av forslaget. Det ble også lagt opp til en åpen høring. Dessverre meldte ingen seg til den. Med unntak av Fremskrittspartiet står alle partiene i dag samlet om merknadene og forslaget til vedtak.

Det er et viktig mål å øke antall boliger som er tilgjengelige for personer med funksjonsnedsettelse. Uansett hvem vi er, er boligen viktig for vår livskvalitet. I dag er det for få boliger som er tilgjengelig for alle. I den nye plan- og bygningsloven er kravene til tilgjengelighet skjerpet. Det gjør at nye boliger i stadig større grad kan benyttes av personer med nedsatt funksjonsevne. Husbankens krav til grunnlån bidrar til det samme.

Den store utfordringen er å sikre tilgjengelighet i eksisterende boliger. Og mens småhus representerer én pro-

blemstilling, byr flerleilighetsbygg på andre utfordringer. Forslagsstillerne viser til Husbankens Prosjekt Boligtilpassning som i 2005 ble etablert for å legge til rette for bedre løsninger i eneboliger og småhus. Prosjektet viste at god rådgivning, samordning og fleksibilitet i virkemiddelbruken er nødvendig for å oppnå resultater.

Når det gjelder flerleilighetsbygg, er utfordringene store. Mange nordmenn bor i blokker med tre, fire og fem etasjer uten heis. Når en enkeltbeboer trenger en trappeheis, gir hjelpemiddelsentralen støtte til det, etter individuell søknad. Når beboeren ikke lenger har behov for trappeheis, fjernes den igjen. Av mange grunner vil det være mye bedre å installere varige heisløsninger. Regjeringen har innført et tilskudd til prosjektering og installering av heis i eksisterende boligbygg. Dette er en viktig ordning som Arbeiderpartiet er opptatt av å styrke.

Utover å være opptatt av tilrettelegging i seg selv, peker forslagsstillerne på hvor vanskelig det kan være å skaffe seg oversikt over de ulike ordningene som finnes. Arbeidsdelingen mellom stat, kommune og andre aktører kan skape uklarheter, og det er grunn til å tro at det kan gi unødvendig lang saksbehandling. Dette er noe av bakgrunnen for at regjeringen i 2008 satte ned et offentlig utvalg som i fjor la fram NOU 2010:5 «Aktiv deltakelse, likeverd og inkludering». Utvalget hadde bl.a. som oppgave å vurdere om dagens organisering sikrer kostnadseffektive og brukervennlige løsninger. Utvalgsinnstillingen har vært på høring, høringsfristen gikk ut 15. oktober, og regjeringen jobber nå med forslagene.

Retten til inkludering er grunnleggende. Selv om mye er oppnådd med hensyn til å utforme samfunnet slik at det sikrer likestilling og full deltakelse, er det ennå et stykke igjen til disse målene er nådd. Vi oppnår best full deltakelse dersom vi tar i bruk både individuelle og generelle virkemidler. Generelle virkemidler innebærer en tilrettelegging av samfunnet for alle. Disse føringene er en del av lovgivning som plan- og bygningsloven, arbeidsmiljøloven osv. Den nye diskriminerings- og tilgjengelighetsloven trådte i kraft 1. januar 2009. Den pålegger samfunnet en plikt til å legge til rette for likestilling, inkludering og aktiv deltakelse, og inneholder en tilgjengelighetsdel som sikrer universell utforming.

Samtidig er individuelle tiltak og tilgang til hjelpemidler nødvendig. Jeg oppfatter det slik at forslagsstillerne ønsker å styrke den enkeltes rett til å få slik bistand. De foreslår bl.a. å gjøre den midlertidige forskriften FOR-2004-09-07-1248 permanent. Det er blant problemstillingene som er drøftet i den omtalte NOU-en, som regjeringen skal ta stilling til.

Jeg har forståelse for at forslagsstillerne er utålmodige, men nettopp fordi dette feltet er sammensatt og uoversiktlig, noe forslagsstillerne også peker på, er det viktig å se ting i sammenheng. Å hente ut enkeltforslag fra en omfattende utvalgsinnstilling og så behandle dem uavhengig av alt annet, er ikke veien å gå. Når det er sagt, vil jeg takke forslagsstillerne for at de gjennom forslaget har pekt på sentrale problemstillinger og dermed gitt et viktig bidrag til de helhetlige vurderingene som nå skal gjøres.

Åge Starheim (FrP) [10:08:41]: Tilrettelegging av bustad for personar med funksjonsnedsetjing har vore reist som eit problemområde i mange år. Ei arbeidsgruppe på midten av 1990-talet, der m.a. tidlegare Rikstrygdeverket, Husbanken, hjelpemiddelsentralar saman med representantar for brukarsida, m.a. Funksjonshemmedes fellesorganisasjon og Norges handikapforbund, har arbeidd med saka. Bakgrunnen for denne arbeidsgruppa var at bustadstilpassing var lite samordna og fragmentarisk. Dette har med andre ord vore eit stort problem i om lag 20 år, og vi har eigentleg ikkje kome lenger i dag.

I dag opplever NHF at personar vert tvangsflytta frå heimane sine, dels på grunn av manglande tilrettelegging, men òg fordi det er meir kostnadseffektivt for kommunane å samle personar med behov i same bustadkompleks. Desse bustadene definerer vi som omsorgsbustader, og med det personens eigen heim, men vedkomande kan ikkje fritt velje bustad, men vert pressa ut av sin opphavlege bustad. Derfor er dagens behandling av denne saka svært viktig.

Framstegspartiet vil vise til Prosjekt Boligtilpassning, der det framkom at eldre og funksjonshemma har få valmoglegheiter når bustaden deira ikkje lenger er funksjonell. Mangel på god tilrettelegging fører i dag til at mange som kunne halde fram med å bu i eigen bustad, må flytte på institusjon eller over i omsorgsbustad. Framstegspartiet meiner det er nødvendig i større grad å prioritere tilrettelegging av eksisterande bustader for å møte eit veksende behov, då svært få av dagens bustader er godt nok tilrettelagde for denne gruppa personar.

Med dagens finansieringsordning opplever mange å måtte betale sjølve for nødvendig tilrettelegging i bustaden, slik at pleie- og omsorgsoppgåver skal kunne utførast i eigen heim, sjølv i tilfelle der alternativet er å flytte den pleietrengjande over i ein institusjon. Framstegspartiet meiner det er gale at heilt nødvendige tilpassingar skal privatfinansierast, og at det må vere føreseielege og like rettar i heile landet, uavhengig av bustadkommune.

I enkelte tilfelle må den eine ektefellen eller partnaren flytte inn i omsorgsbustad, mens den andre parten vert buande i deira tidlegare felles heim. Framstegspartiet ser dermed at manglande tilrettelegging kan gjere det vanskeleg å besøke deira felles heim. Vi meiner at den tidlegare heimen må kunne likestillast med ein fritidsbustad. Framstegspartiet fremjer derfor eit eige forslag om dette i denne saka.

Framstegspartiet viser til at med dagens utvikling på det teknologiske området vil det vere stadig fleire som kan bu heime, sjølv med stort pleiebehov, men det krev betre tilrettelegging av bustaden. Framstegspartiet meiner at alle med funksjonsnedsetjing skal ha likeverdige rettar til eit godt tilpassa tenestetilbod i heimen, og i den grad det er mogleg, sleppe å måtte flytte til institusjon. Framstegspartiet har derfor også fremma eit eige forslag om dette.

Eg tek med dette opp våre forslag.

Presidenten: Representanten Åge Starheim har tatt opp de forslag han refererte til.

Trond Helleland (H) [10:12:50]: Jeg skal være kort.

Representanten Håkon Haugli har tatt opp flertallets innstilling, men det er ingen tvil om at forslagene fra Fremskrittspartiet også har bred støtte i den forstand at mange ønsker at dette er en sak som skal bli belyst og tatt opp. I den forbindelse har komitéflertallet pekt på denne NOU-en Aktiv deltakelse, likeverd og inkludering, der høringsfristen gikk ut 15. oktober 2010. Og bare for å komme statsråden i forkjøpet vil jeg stille henne spørsmålet: Når har regjeringen tenkt å følge opp denne NOU-en, og er det noe som ligger relativt nært i tid?

Begrunnelsen fra Høyres side for ikke å gå inn for forslagene fra Fremskrittspartiet er nettopp at NOU-en ganske nylig er avgitt, og at høringsfristen har gått ut. Jeg regner med at regjeringen setter dette i en større sammenheng og fremmer forslag om dette. Hvis statsråden da i sitt innlegg kunne antyde noe om når dette ville komme til Stortinget som en egen sak, hadde jeg vært takknemlig for det.

Heikki Holmås (SV) [10:14:13] (komiteens leder): Jeg vil også takke forslagsstillerne for å ta opp dette, for dette er en viktig og god debatt, som handler om hvordan vi organiserer hele boligsektoren.

En av de tingene som vår regjering har veldig stort trykk på, er nettopp å sørge for at alle boliger som lages i dag, skal ha en universell utforming, være tilgjengelige. Der går av og til debattene høyt, men jeg regner med, når jeg hører Fremskrittspartiets engasjement i denne saken, at Fremskrittspartiet vil stå ved regjeringens arbeid nettopp for å sikre universell utforming i alle nye bygninger, selv om dette av mange utbyggere nå i dag hevdes å kunne bli noe dyrere. Det vil det være erfaringene som viser. Det er så utrolig mye bedre å ta jobben med å sørge for universell utforming og tilgjengelighet for alle boliger i det øyeblikket de bygges, istedenfor å komme mange år i etterkant når løsningene i mange sammenhenger blir mye dyrere og veldig ofte bare blir nest beste løsning, istedenfor at vi får full tilrettelegging helt fra dag én.

Det er to erfaringer jeg tenkte jeg skulle ta opp. Det ene er egen erfaring med besteforeldre som blir gamle, og som har behov for tilrettelegging av bolig.

Min farfar fikk full tilrettelegging fra hjelpemiddelcentralen og full rettighetsbasert ordning med heis hjemme. Men det er ikke noen tvil om at han var utrolig glad den dagen han kunne flytte i omsorgsbolig, ikke fordi han der hadde full tilrettelegging på noen som helst måte utover noe hjemmehjelp og sånn, men på grunn av lettelsen ved at han istedenfor å bo på tre plan kunne bo på ett plan, og på grunn av nærheten som han hadde til eldresenteret, der han hadde mulighet for å gå og spise middag hver dag istedenfor å få mat brakt hjem og være alene.

Du får så utrolig mye ekstra ved at du har tilrettelagte boliger, der alt er samlet i en omsorgsbolig. Derfor synes jeg ikke at man bare skal si at det at folk skal bo i sitt opprinnelige hus, liksom er det eneste saliggjørende, for det er veldig, veldig mange mennesker som ønsker å flytte nærmere det som er av tilrettelagte tilbud for eldre, gjennom frivillighetssentraler, eldresentre osv. I den sammenhengen er det jo veldig, veldig bra når man fra kommunenes

side tenker helhetlig, lager helhetlige tilbud der folk gjerne kan få ett tilbud i én fase av livet og et annet tilbud litt senere, som kanskje et sykehjem i nærheten, sånn at du har nærhet. Hvis du har behov for midlertidig sykehjem i en kortere periode, vil du likevel oppholde deg i det samme miljøet og treffe de samme folkene. Det er en klar fordel med planlegging.

Samtidig er det en rekke mennesker som har forskjellige funksjonshemninger, som er unge mennesker, og som nettopp ikke ønsker å være sammen med alle de som er eldre, i omsorgsboliger, men ha muligheten til å bo for seg selv. De må vi ha gode ordninger og rettigheter for.

Den andre tingen jeg vil ta opp, er erfaringen fra en konferanse jeg var på i går, i regi av Husbanken, Enova i Stavanger og boligbyggelagene, boligsamvirket. Vi bygger omtrent 1 pst. av ny boligmasse i året.

Den store mengden av boliger som folk kommer til å bli eldre i, og kommer til å ha behov for å kunne gå på besøk til hverandre i, leve livet sitt i, er boliger som er bygget i dag. Det har du et eksempel på i Barkaleitet borettslag i Åsane, et sted som jeg kjenner godt, for det er det området der jeg har vokst opp. De hadde gjort helhetlige investeringer på alle mulig måter. De hadde gjort seg nytte av rådgivning for boligsamvirket, tilskudd fra Enova, gode og gunstige lån fra Husbanken, som gjorde det billigere enn andre, private finansinstitusjoner, og dermed bidro til å gjøre prosjektet levedyktig og billig. De hadde også fått bygget ut noen ekstra boliger. De hadde installert ny heis i gamle bygninger. Det er ingen tvil om at det gjør at de boligene er tilgjengelige på en helt annen måte, og at menneskene som bor i det borettslaget, Barkaleitet, kan leve hele livet sitt der fram til de eventuelt har behov for sykehjems plass eller dør. Hele livet sitt kan de bo i Barkaleitet borettslag.

La oss si det sånn: Istedenfor at du hadde gått inn med rettighetsfestede ordninger for hvert enkelt av de menneskene som bor der, som ville fått installert trappeheis, er det ingen tvil om at for samfunnet sett under ett, er det mye, mye mer fornuftig å sørge for at du tar en investering felles. En del av de erfaringene som ligger i denne NOU-en, viser at når du samordner de forskjellige ordningene, høster de erfaringene, kan du få mer nytte ikke bare ved å styrke enkeltmenneskenes individuelle rettigheter, men ved å ta de store samfunnsmessige grepene som kommer alle til gode. Det må vi gjøre mer av i tiden som kommer.

Statsråd Liv Signe Navarsete [10:19:36]: Regjeringa er oppteken av å leggje til rette for at flest moglege bygg og bustader skal vere tilrettelagde for flest mogleg. Det er viktig at me i livets ulike fasar kan velje, kan ha valfridom i forhold til å kunne bu heime lengst mogleg, og/eller kunne ha moglegheit for å kunne få omsorgsbustad eller eventuelt etter kvart ein sjukeheims plass.

Me er klare over at altfor mange bygg og bustader ikkje i tilstrekkeleg grad er tilrettelagde for personar med nedsett funksjonsevne. Det er særleg ei stor utfordring i eksisterande bygg og bustadmasse. Ei særleg utfordring er bustadblokker utan heis. Regjeringa har difor skjerpa krava til heis i nye fleirbustadhus. For å auke delen blok-

ker med heis har me innført eit tilskott til prosjektering og investering i heis i fleirbustadhus.

Krav om tilgjenge er betydelig skjerpa i ny plan- og bygningslov, og eg meiner det er rett, sjølv om mange røys-ter har teke til orde for at det vert for dyrt. Men det vert dyrare ikkje å ta den ekstrakostnaden i dag for å leggje til rette for framtida.

Dei nye krava til grunnlån i Husbanken bidreg òg til at nye bustader i større grad enn tidlegare kan nyttast av personar med nedsett funksjonsevne.

NOU 2010:5, Aktiv deltakelse, likeverd og inkludering, vart lagd fram i 2010. Her ligg mange forslag til tiltak, m.a. ei omlegging av organiseringa av hjelpemidla. Forslaga må vurderast grundig gjennom eit lovutval før det er mogleg å konkludere på dei enkelte forslaga. Det inneber ein heilskapleg gjennomgang av organisering og innretting av hjelpemidla. Det arbeider regjeringa vidare med.

Regjeringa har sett ned eit utval som skal drøfte og gi tilråding om korleis sentrale oppgåver i den sosiale bustadpolitikken skal møtast i åra framover. Dette utvalet skal levere si innstilling 15. juni i år. Her er det mange skjæringspunkt. Utreiinga skal følgjast opp med ei stortingsmelding. Eventuelle endringar i utforming og innretting av dei bustadøkonomiske verkemidla, som bustadtilskottet, vil det vere naturleg å følgje opp i dette arbeidet.

I løpet av hausten 2011 vil regjeringa leggje fram ei stortingsmelding om bygningspolitikken. I denne vil tilgjenge og universell utforming vere eit viktig tema.

Det er store utfordringar som gjenstår. Men eg meiner at regjeringa gjer mykje for å leggje til rette for at bygg og bustader skal kunne nyttast av personar med nedsett funksjonsevne. Fleire tiltak er til vurdering og vil kome til Stortinget så raskt som det er mogleg ut frå dei prosessane som må gjerast i slike saker.

Når det gjeld forslag II, er det Arbeidsdepartementet som har ansvaret for forskrifta, men eg er kjend med at Arbeidsdepartementet vurderer å gjere forskrifta permanent. Å gjere forskrifta permanent var også eit av forslaga i NOU 2010:5, Aktiv deltakelse, likeverd og inkludering. Regjeringa vil på bakgrunn av m.a. fråsegner frå høyringa vurdere dei ulike forslaga i samanheng, og vurdere kva som skal følgjast opp. Det er viktig å sjå tiltaka i saman, og at ein gjer ei heilskapleg vurdering av verkemidla slik at ein får ein samanheng i politikken, og slik at det me gjer, treffer dei som me ønskjer å gjere kvardagen enklare for.

Når det gjeld tilleggssforslaget, inneber det endring i organisering og innretting av reglar for tilskottet til tilpassing. For at me skal få ein heilskapleg politikk, må òg dette forslaget vurderast saman med dei andre forslaga i ei heilskapleg vurdering av hjelpemidlane.

Det er eit viktig tema som er sett på dagsordenen i dag. Forslaget og ikkje minst innstillinga frå kommunal- og forvaltingskomiteen vil sjølv sagt òg vere med inn i det arbeidet som regjeringa skal gjere, og som regjeringa vil kome tilbake til Stortinget med på eit seinare tidspunkt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åge Starheim (FrP) [10:24:42]: Eg har vel ein følelse av at både statsråden og regjeringspartia sine medlemmer i komiteen støttar forslaget vårt. Då har eg lyst til å stille følgjande spørsmål til statsråden:

Eg har fått mange meldingar frå funksjonshemma som må flytte frå heimen og inn på ein institusjon fordi dei ikkje klarer å finansiere ei ombygging av heimen sin, noko som gjer at ektemaken kanskje ikkje får moglegheit til å besøke den andre ektemaken på grunn av stor avstand. Dette går mykje på finansiering. Vil statsråden vere med og syte for at det no vert oppretta ei finansieringsordning som gjer at desse kan få lov til å byggje om bustaden sin og dermed bu heime lenger, og for så vidt også på den måten spare kommunane for store utgifter?

Statsråd Liv Signe Navarsete [10:25:46]: Akkurat det spørsmålet var jo ei stor sak på Senterpartiet sitt landsmøte i helga. Både Senterpartiet og regjeringa er opptekne av å styrkje ordninga for å leggje til rette i heimen slik at han kan ha livsløpsstandard, og ein dermed kan velje å bu heime så lenge som ein kan og ynskjer.

Eg var sjølv på besøk hos ein veldig oppegående 87-åring. Eg må seie at det var imponerende å lytte til han og kona på 85 år om korleis dei hadde fått lagt til rette, men at han no i ein alder av 87 år fann ut at dei to ville flytte til eit bufelleskap, og det var deira val. Det er nettopp den valfridomen som eg er oppteken av å leggje til rette for, og som regjeringa skal leggje til rette for, gjennom ei skikkeleg satsing på omsorgsbustader og sjukeheimsplassar, slik at dei finst, om ein vil velje det, men òg ved å utvide ordninga med tilrettelegging i heimen.

Peter N. Myhre (FrP) [10:27:02]: Jeg merket meg statsrådens for så vidt positive holdning til å få et bedre tilbud til dem som trenger tiltak av den typen som er skissert i dette forslaget fra Fremskrittspartiet. Jeg har lyst til å fokusere på forslag 2, som dessverre ser ut til å bli nedstemt her i dag, om

«en statlig rettighetsbasert ordning hvor det er den enkeltes behov i forhold til nedsatt funksjon som blir avgjørende for hvilke tiltak som skal iverksettes».

Da er spørsmålet mitt til statsråden: Mener statsråden at det er behov for en slik ordning?

Statsråd Liv Signe Navarsete [10:27:52]: Ein må skilje litt mellom kva type ordningar ein snakkar om. Der- som ein snakkar om heisordningar, er eg samd med dei representantane frå regjeringspartia som har sagt at om ein bur i eit fleirbustadhus, er det meir gagnleg for samfunnet og for den enkelte å gå saman om å installere ein felles heis enn om alle skal gjere det kva for seg. Men om ein bur i ein einbustad, der det ikkje er fleire, må det sjølv- sagt vere moglegheiter for å kunne få tilgang til den typen installasjon. Så ein kan ikkje tenkje ein for alle, me må tenkje differensiert.

Det er akkurat slike vurderingar regjeringa no gjer for å sjå på korleis me kan leggje best mogleg til rette for alle, og at me òg kan gjere det innafor ein måte som tener fellesskapet best mogleg. Me skal ikkje nødvendigvis retts-

feste alt, men sikre at me saman evnar å leggje til rette bustader, leilegheiter og einestader, for at folk skal kunne bu lengst mogleg heime når dei ynskjer det sjølv.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Peter N. Myhre (FrP) [10:29:16]: Da jeg hørte representanten Håkon Haugli innledningsvis under behandlingen av denne saken i dag, merket jeg meg en utstrakt positivitet til de initiativene som er blitt tatt av oss fire Frp-ere som har fremmet dette representantforslaget i Stortinget, og de tiltakene som er beskrevet både i representantforslaget og i det som er fremkommet i forbindelse med komiteens behandling og innstilling til Stortinget. Jeg ventet nesten at representanten Haugli skulle konkludere med at Arbeiderpartiet etter nærmere vurdering faktisk har valgt å stemme for disse forslagene – siden de er så viktige, og siden de er så vel tilpasset det behovet som foreligger.

Når også representanten Holmås, fra Sosialistisk Venstreparti, inviterer Fremskrittspartiet til å støtte regjeringens arbeid for tilrettelegging av boliger for personer med nedsatt funksjonsevne, ja, så blir det litt rart når den samme representant senere i dag kommer til å stemme imot alle disse forslagene. Da blir det jo opp til regjeringen å forholde seg til et stortingsvedtak hvor det faktisk er stemt ned at det skal etableres en rettighetsbasert ordning hvor det er den enkeltes behov i forhold til nedsatt funksjonsevne som blir avgjørende for hvilke tiltak som iverksettes. Dette er altså regjeringens partiene i ferd med å stemme vekk! Da må regjeringen forholde seg til det. Altså vil regjeringens partiene her i dag, med sin innsats, lage store problemer ikke bare for oss som ønsker å gjøre noe med denne saken, men også for alle dem som dette gjelder: personer med nedsatt funksjonsevne.

Det samme gjelder dette med å få tilrettelagte tiltak med hensyn til fritidsbolig, ved å definere denne som hjem nr. 2.

Da vil jeg si at dagen i dag, med stortingsflertallets holdning til Fremskrittspartiets forslag om å forbedre disse forholdene, vil føre til at vi tar et langt skritt tilbake og vil være et slag i ansiktet på dem dette gjelder. Og det er en situasjon som dem dette gjelder, slett ikke burde ha kommet i.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

(Votering, se side 3050)

Sak nr. 2 [10:32:10]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse i skolen (Innst. 241 S (2010–2011), jf. Dokument 8:61 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Harberg (H) [10:33:10] (ordfører for saken): Representantforslaget fra Venstres representanter om seniortiltak for å beholde verdifull undervisningskompetanse i skolen løfter på ny fram en debatt som kirke-, undervisnings- og forskningskomiteen gjentatte ganger har vært opptatt av: hvordan vi skal sikre nok og gode nok lærere til skolen i årene som kommer. Det er mange faglig dyktige og erfarne lærere i skolen i dag, men vi opplever at de ønsker å gi seg så snart pensjonsordningene legger til rette for det. I en tid da det ikke er mulig å skaffe nok utdannede lærere, er det en utfordring at så mange gir seg mens de ennå har mye å bidra med.

Det er stor enighet i komiteen om at lærermangelen er en av de største utfordringene vi står overfor, noe også statsråden bekrefter i sitt tilsvarende svar til komiteen.

Representantforslaget støttes av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, og man foreslår at regjeringen skal gripe fatt i utfordringen gjennom å fremme et forslag for Stortinget om seniortiltak i skolesektoren, og at regjeringen også skal bidra økonomisk til etableringen av slike konkrete tiltak, som kan bidra til at flere lærere står lenger i yrket.

Opposisjonspartiene peker på at storting og regjering har et overordnet ansvar for at barn og unge får en god skolegang, selv om driften av skoler er delegert til skoleeierne, hovedsakelig kommuner og fylkeskommuner.

Staten har ansvaret for lærerutdanningen, og når vi ser at dagens rekruttering på ingen måte greier å fylle behovet, er det nødvendig å ta ansvar.

I dag er det kun 20 pst. av lærerne som arbeider som lærer fram til vanlig pensjonsalder. I og med at over halvparten av lærerne er over 50 år, tyder mye på at konkrete målrettede tiltak vil kunne resultere i at flere lærere står lenger i yrket.

Regjeringens partiene er enige i at det er en stor utfordring vi står overfor, men mener det allerede er satt i gang mange tiltak som vil avhjelpe problemet. Flertallet foreslår derfor at forslaget vedlegges protokollen. Det vises spesielt til den store satsingen på etter- og videreutdanning, og at dette må få virke en tid før en evaluerer og eventuelt setter inn nye tiltak. Flertallet viser videre til at det er skoleeier som har arbeidsgiveransvaret, og at det er KS som koordinerer forhandlinger om lønn og arbeidsforhold.

Høyre har gjentatte ganger tatt til orde for en ekstra satsing på lærerne, og dette gjenspeiles bl.a. i vårt alternative budsjett, der vi de to siste årene har doblet innsatsen til

etter- og videreutdanning. Etter- og videreutdanning må i større grad tilpasses målgruppen gjennom nærhet til tilbudene, og dersom flere gjennomfører dette, vil det selv sagt kunne bidra til at flere vil stå lenger i tjeneste. Sju av ti lærere har sagt at de ønsker en slik oppfølging. Uansett må vi være villig til å se på ytterlige tiltak for å sikre at elevene i årene framover skal få undervisning av kompetente og gode lærere. Ekstra ressurser kan f.eks. frita seniorenene for en del arbeid med rapporter, og økonomiske incentiver kan gjøre det mer attraktivt å stå i arbeid noen ekstra år.

Vi skal ikke her og nå ta stilling til hvilke tiltak som kan og bør settes inn, men det er jeg sikker på at statsråden kan finne fram til i dialog med dem det gjelder.

Høyre vil takke Venstre for at de så konkret setter seniorpolitikk i skolen på dagsordenen, og hadde håpet at regjeringspartiene ville støtte opp om forslaget og ta denne utfordringen. Vi har ingen tid å miste når det gjelder å sikre de gode lærerne. For hvert semester vi skal vurdere og evaluere, forsvinner gode lærerkrefter i stort antall ut av skolen.

Jeg merker meg at statsråden også er enig i den store utfordringen vi står overfor, men at hun ikke vil gjøre ytterligere grep nå. Jeg lurer på hvilke resultater statsråden kan vise til som gjør at det ikke er nødvendig å se på ytterligere tiltak. Har statsråden fått opplysninger om endringer i trenden med at de fleste slutter før pensjonsalder? I så fall ville det være verdifullt at Stortinget fikk ta del i dette. Dersom så ikke er tilfellet, vil jeg anmode regjeringspartiene om å støtte forslaget fra mindretallet og sørge for at vi får en grundig gjennomgang av hva som kan hjelpe. Det burde alle være interessert i.

Jeg ser med spenning fram til debatten og begrunnelsen for at flertallet i salen er innstilt på å lene seg litt tilbake og satse på at dette skal løse seg uten ytterligere tiltak.

Til slutt fremmer jeg mindretallets forslag i saken.

Presidenten: Representanten Svein Harberg har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tor Bremer (A) [10:38:03]: Det er slik at høg yrkesdeltaking kombinert med høg kompetanse på arbeidskrafta er av uvurderleg verdi for konkurransekrafta og for velferda vår. Men det er òg slik at mangel på velkvalifisert arbeidskraft er ein av dei viktigaste minimumsfaktorane våre for å utvikla nasjonen og velferda vår vidare. Dette ser vi frå sektor til sektor, og det er så definitivt slik òg innfor skulesektoren. Forslagsstillarane har rett situasjonsbeskriving og har difor isolert sett argument for å fremja forslag om tiltak. Regjeringa har alt teke fatt i problemstillinga. Det er ikkje slik, som representanten Harberg seier, at regjeringa lener seg tilbake. Tvert imot, regjeringa er veldig aktiv når det gjeld å ta tak i problemstillinga. Det er altså gjort, men det er då naturleg å følgja utviklinga tett før ein eventuelt går til ytterlegare tiltak.

Det er no faktisk ei god utvikling i skulen vår. Det blir, som alle veit, stadfesta av internasjonale undersøkingar av dei faglege resultatata. Noreg er no den tiande beste nasjonen i OECD på lesing – den andre beste i Norden etter

Finland. Det blir særleg peika på at naturfaget har ein pen framgang i heile OECD-området. Og målingane av elevene sin trivsel viser at det er mindre bråk og uro i skulen vår. Altså: Dei aller fleste pilene peikar faktisk oppover for tida, og det er hyggeleg.

Det er elles slik at interessante og meningsfylte arbeidsoppgåver vil stimulera lærarane til å stå lenger i arbeidet. Difor er det umåteleg viktig at skuleeigaren har ein tydeleg profil på skuleleiinga ved å satsa på m.a. rektorutdanninga. I ein Fafo-rapport blir temaet seniortiltak problematisert, og det blir peika på dei fysiske og psykiske arbeidsbelastningane, tap av interesse og motivasjon for jobben, m.a. som følgje av lita støtte og oppmuntring frå næraste leiar. Pensjoneringskulturen på arbeidsplassen er òg viktig i denne samanhengen.

Vidare viser undersøkingar at det er viktig å satsa på parallelle tiltak retta mot både arbeidsmiljøet, arbeidsorganiseringa så vel som den enkelte læraren. Men med utgangspunkt i forskinga kan ein likevel konkludera med at det ikkje finst ein generell formel for å redusera tidleg pensjoning. Kva som fungerer i eitt konkret tilfelle, vil i stor grad avhengja av korleis den konkrete situasjonen og problemstillinga er. Difor er det umåteleg viktig med god skuleleiing, og at skuleeigaren har skulefagleg kompetanse i administrasjon. Mykje av dette er alt nedfelt i gjeldande politikk, men mange av desse faktorene høyrer òg heime i dialogen mellom arbeidstakaren og arbeidsgjevarorganisasjonane.

Eg er veldig samd med leiaren i Utdanningsforbundet når ho seier at det viktigaste for lærarane er at dei får tid til å gjera sine kjerneoppgåver, nemleg å undervisa og driva for- og etterarbeid. Lærarar over 55 år har som kjent ein time nedsett undervisningsplikt, men mange opplever at dei blir sette til all slags arbeid på dette tidspunktet, og slik vil me ikkje ha det.

Bente Thorsen (FrP) [10:42:05]: Alle er enige om at læreren er den viktigste ressursen for elevenes læringsutbytte. Derfor er det også et svært viktig representantforslag Venstre tar opp her. Vi har fra mange ulike hold fått dokumentert at behovet for lærere er veldig stort. Det antas at det er behov for ca. 1 000 nye lærere i året, og det klarer vi ikke å dekke gjennom nyutdanning. Lærermangelen kan fort bli enda verre. I forslaget vises det til en undersøkelse som ble utført for Utdanningsforbundet i 2010 blant lærerne, der over 50 pst. av dem som er 55 år og eldre, svarer at de mest sannsynlig vil bli førtidspensjonert. Uavhengig av alder svarer 23 pst. at det er mulig de vil gå over i annet yrke, og 32 pst. av alle sammen svarer at de antakeligvis vil benytte seg av muligheten for førtidspensjoning.

Selv om det jobbes, bl.a. gjennom GNIST, både sentralt og lokalt for å få flere søkere til utdanningsinstitusjonene og etter hvert til læreryrket, vet vi at det om noen år vil være et generasjonsskifte, og at det da vil være mangel på lærere hvis vi ikke utdanner nok lærere både til grunnskole og videregående skole. Derfor må det også settes inn seniortiltak som seniorenene selv påpeker vil virke.

Det er positivt at søknaden til lærerskolene har økt de siste årene, men jeg tror det er viktig å minne om at så

mange som 45 pst. av søkerne til grunnskolelærer 1-utdanningen ikke var kvalifiserte, og at hele 30 pst. av søkerne til grunnskolelærer 2-utdanningen heller ikke var kvalifiserte. I år er det altså 60 pst. av søkerne til alle trinnene som er kvalifiserte. Samtidig er det et frafall underveis blant disse studentene.

Dette viser at dersom vi skal klare å dekke behovet for lærere de nærmeste årene, holder det ikke bare å satse på nyutdannede. Det må satses på å tilrettelegge for at lærerne og ikke minst seniorenene vil bli i skolen. Det kan synes som om alle partiene har stor forståelse for og er enige om at det er viktig å beholde seniorenene i skolen. Det er stor enighet om de ulike tiltakene som er vedtatt igangsatt gjennom meldingen Tid til læring, selv om Fremskrittspartiet mener at tiltakene burde vært langt mer konkrete.

Men der stopper enigheten. Det kan synes som om regjeringspartiene ikke tar inn over seg alvor og de store utfordringene som flere rapporter peker på, og dermed avviser de at det er behov for tiltak som koster penger.

Flertallet i komiteen setter sin lit til at den nye rektor- og lærerutdanningen er både saliggjørende og hurtigvirkende, slik at flere lærere står lenger i yrket. Jeg tenker mer at dette igjen er en vente-og-se-holdning fra flertallet, som kan medføre at kua dør mens gresset gror. Her kan vi altså risikere at lærerne slutter, mens flertallet sitter og vurderer effekten av det som er gjort.

For Fremskrittspartiet er det viktig å drive en god seniorpolitikk som legger til rette for å beholde disse lærerne lengst mulig i skolen. I samfunnet generelt og blant elevene spesielt vil nytteverdien av at godt kvalifiserte seniorlærere blir lenger i skolen enn i dag, være et stort pluss. Dette innebærer også at vi mener at staten må være med og ta et ekstra løft økonomisk for å få flere seniorer til å stå lenger i skolen.

Fremskrittspartiet mener at forslaget inneholder satsing på gode, konkrete forslag som hurtig kan settes i verk for å beholde seniorlærerne i skolen.

Med bakgrunn i dette støtter Fremskrittspartiet forslagene i saken.

Aksel Hagen (SV) [10:46:32]: Et viktig spørsmål, eller kanskje det er riktigere å si et utsagn fra forslagsstillerne her som alle nå er enige om, er at det er viktig at lærere står lengst mulig i jobb. De representerer verdifull kompetanse. Vi har lærermangel, og for den enkelte er det – som regel – en god og positiv opplevelse når en ut fra en offensiv begrunnelse klarer å stå lengst mulig i jobb, og ikke pensjonere seg tidligere enn det han eller hun kunne ønske.

Vi kan jo samtidig minne om at vi skal ikke så mange år tilbake før vi egentlig mente det motsatte. For sju-åtte år siden satt jeg i et seniorutvalg ved Høgskolen i Lillehammer, og da var poenget: Hvordan i all verden skal vi bli kvitt disse eldre lærerne fortest mulig? Det var viktig å slippe ungdommen til, og for det andre ble eldre lærere ofte sett på ikke akkurat som noen suksess, men som noe som hadde gått ut på dato. Dette har heldigvis endret seg nå.

Jeg vil trekke fram en opplevelse til, som jeg har fra

Oppland fylkeskommune. Vi gjennomførte for første gang en bredt anlagt lærer- og læreevaluering. Da ble vi overrasket over hvor godt lærerne kom ut, og ikke minst over at det ikke var noen sammenheng mellom alder og hvor godt de ble verdsatt av elevene. Tvert imot var det en liten slagside mot at elevene satte veldig pris på eldre lærere. Det er også et godt utgangspunkt.

Men for meg er dette på nytt en av mange problemstillinger som vi har tatt opp i denne salen. Vi opplever at opposisjonen ber om mer stat – det skal være en sak for Stortinget, eller det skal være en statlig plan – mens vi fra posisjonen sier at i de tilfeller der ansvaret først og fremst ligger hos andre, skal vi fra nasjonal side oppmuntre dem som har hovedansvaret her, mer, mer enn å gå inn på den måten som det går an å lese av dette forslaget, at vi skal inn fra oven og få på plass en sak og en plan for å få endret praksis der ute. Alt tyder på at akkurat nå foregår det et godt samspill mellom skoleeierne våre – kommuner og fylkeskommuner – og de ulike lærerorganisasjonene på så mange områder, ikke minst på dette området.

Det som er skrevet i denne saken, viser at den opprøpsingen som kommer først fra forslagsstillerne, og deretter fra komiteen, jo på mange måter er en opprøpsing av saker eller aktiviteter som allerede er på gang, som skoleeierne sjøl, i samarbeid med lærere og lærerorganisasjoner, har satt i gang med å utvikle. Dermed representerer det ikke noen ny tenkning sett fra vår side, så slik sett er jeg nok litt uenig med saksordføreren som takker Venstre for et såpass konkret representantforslag. Jeg leser det først og fremst slik, punkt 1, at en ikke er noe særlig konkret, det er først og fremst å be om en sak, og, punkt 2, at det som står av substans i saken, som sagt bare er å registrere ting som i stor grad allerede er på gang.

Det viktigste som kan bli gjort, synes jeg Tor Bremer fikk fram på en veldig god måte. Hvis vi gjør et generelt godt arbeid i Skole-Norge, så vil alle trives mer, stå lenger i den jobben, og gjøre en bedre innsats der. Alt det gode som nå skjer, både på nasjonalt nivå og, for all del, ute i kommuner og fylkeskommuner, bidrar til at flere vil stå i jobb. Jeg tror – men det har jeg ikke undersøkt – at vi allerede kan se en positiv effekt mange plasser av det gode, konkrete og ikke minst lokale arbeidet som skjer rundt omkring. Det er nok først og fremst lokalt, på den enkelte skole, i den enkelte kommune og i den enkelte fylkeskommune, en i stor grad kan finne fram til de gode tiltakene – for det har litt med å finne tiltak som stemmer der og da, med de folkene som akkurat der og da står i arbeid, og som vurderer om de skal slutte eller ikke.

Som forberedelse har jeg forhørt meg litt i nettverket mitt – som er et nettverk i ordets rette forstand ved at de melder tilbake på nett – om forslag som folk mener en kunne komme opp med her. Og det er helt klart at de fleste kommer med rent generelle tiltak. Noen trekker fram folkehelsearbeidet. Hvis en trives i jobben, og i tillegg klarer å ta vare på helsa, er det faktisk et tiltak her. Når de deretter kommer til det mer spesifikke, nevner de ikke minst dette med å bli sett og bli verdsatt på en god måte, og det står også i representantforslaget – altså at den kompetansen en innehar, blir verd-

satt mer enn at en blir ledd av de siste årene en står i arbeid.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:51:57]: Jeg er egentlig litt glad for at vi kan diskutere tiltak for å beholde stadig flere lærere lenger i jobb, sjøl om St.meld. nr. 11 for 2008–2009 viser at flere lærere nå står lenger i jobb, sammenlignet med tidligere. Gjennomsnittsalder for alle typer av nye pensjonister i skoleverket var 60 år i 2006, mot 57 år i 2001. Likevel går for mange lærere av før de fyller 67 år. Vi trenger dem, og de trenger å få vite akkurat det.

Da jeg forberedte meg til denne debatten, ringte jeg min tante. Tante er 71 år. Hun hadde jobbet 40 år i barneskolen den første gangen hun gikk av, som hun sa. Hun er nå egentlig pensjonist, men jobber likevel som lærer, nå med å drive norskopplæring av flyktningbarn og ved å ta andre engasjement og vikariater som skolen tilbyr henne. Det er ikke pengene som er viktigst, men det å være til nytte. Vi fungerer best når vi gjør noe, vet du, sa tante.

Samtidig trakk hun fram viktige momenter for å stå lenger i jobb: Først av alt at en er i god fysisk form, og at en fortsatt har formidlingsglede. At leseplikten ble nedsatt for dem over 55 år, var veldig viktig, og at de fikk en ekstra ferieuke. Samtidig la hun vekt på at miljøet må være godt, slik at en trives i jobb. Det er viktig å føle at en er til nytte, og at en er etterspurt, uten at en er bundet fast. Å slippe å være kontaktlærer er også med på å gjøre dagene lettere. Hvis noen skulle være i tvil om det, har jeg ikke forhørt meg med de andre rød-grønne representantene før dette innlegget ble skrevet.

Det betyr altså at det er viktigere å legge til rette for en lettere hverdag. Gjennom behandlingen av Meld. 19 S for 2009–2010, Tid til læring, viser regjeringa til en rekke tiltak for å gjøre nettopp det. God ledelse er kanskje det viktigste stikkordet. Derfor følger regjeringa opp med etter- og videreutdanning både for rektorer og lærere, færre krav til rapportering og mer tydeliggjøring av sentrale føringer.

Hvordan kommunene og fylkeskommunene sjøl kan organisere seg for å bidra til god ledelse på sitt nivå, må nesten være opp til kommunene og fylkeskommunene sjøl. Men det er viktig å arbeide med hvordan de kan bidra til å avlaste lærerne. Det er imidlertid viktig å merke seg at en sentral skolefaglig ledelse er nødvendig for resultater og oppfølging. Det er viktig å følge opp sine rektorer slik at en sikrer et akseptabelt antall møter med innhold som føles nødvendig, slik at de får tid til å være pedagogiske ledere. Det er viktig å finne løsninger for å unngå for mye ekstra rapportering til kommune- og fylkesnivå, og at eldre lærere får mulighet til å få oppgaver som bedre tilpasses deres kapasitet.

Så er det viktig å ha fokus på det sosiale miljøet. Det er kanskje mange som mener at det er litt unødvendig og følerier, men i tider der alle partier er opptatt av mobbing, har vi fått beskjed om at et godt læringsmiljø er viktig for motivasjon og for å unngå mobbing. Voksne er ikke annerledes enn unger – vi liker å føle oss nyttige, at vi fortsatt mestrer, at vi blir sett, og at vi betyr noe.

Så er jeg kanskje mest bekymret akkurat nå for faglærerne. Jeg har for ikke så lenge siden tatt opp rekruttering

av nye faglærere fra denne talerstolen. Rekruttering av nye henger sammen med frafall av gamle.

Det har ikke vært særlig fokus på faglærerne de seinere åra, i alle fall ikke faglærere som er knyttet til typiske yrkesfag. Vi trenger ikke bare faglærere innenfor fellesfagene, men vi trenger flere faglærere også til å undervise i fag som mat og helse, bygg og anlegg, formgiving osv.

Det er viktig å ha fokus også på denne gruppen lærere. Her mener vi i Senterpartiet at vi har en jobb å gjøre fortsatt, bl.a. for å se på hvordan vi kan lette rekrutteringen fra andre yrkesgrupper inn som lærere.

Innenfor formgivingsfagene er det f.eks. mange kunstnere som kan undervise i deler av fagopplæringen. Det er folk med god fagbakgrunn, men som kanskje mangler pedagogikk.

Det samme gjelder rekruttering av faglærere i f.eks. mekaniske fag. Rekrutterer du en fra oljenæringen, så er det ganske sikkert at han også har en del kvalifikasjoner i forhold til f.eks. fagengelsk. Her må vi gjennomgå kravene, slik at vi får en god og fornuftig rekruttering av viktige fagpersoner. Her tror jeg det nye kvalifikasjonsrammeverktøyet kan bli viktig.

Hospiteringsordninger der faglærere deltar i bedrift og bedriftsansatte kan komme inn i skolen, vet vi fungerer ganske godt i enkelte fylkeskommuner. Det bør være flere ordninger som inspirerer flere fylkeskommuner.

Det er alltid lett å rope på nye ordninger som skal iverksettes sentralt, og så tenker en at det meste ordner seg. Verden er ikke slik. Det er derfor GNIST-prosjektet er viktig. Det er viktig at vi jobber sammen på mange nivå og med organisasjonene.

Med de tiltakene som er igangsatt så langt, skulle det være rikelige muligheter for kommuner og fylkeskommuner å planlegge hvordan de vil beholde lærerne lenger. Det er et langsiktig arbeid, og det handler også om ledelse. Lønn forhandles med KS, og godt miljø, kompetanseheving og en litt enklere hverdag etableres på det enkelte lærested.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:57:10]: I 2009 gikk 40 lærere av med AFP i Skien. Det var dobbelt så mange som året før. Det samsvarer også litt med noen undersøkelser som sier at halvparten av lærerne over 55 år planlegger å benytte seg av førtidspensjonering. Jeg møter utrolig mange av dem. Det er dyktige folk. Det er egentlig folk som har mye kompetanse å kunne bidra med, både inn i skolen og i samfunnet for øvrig. Derfor spør jeg meg: Hva er det som gjør at dyktige fagfolk da ikke står i skolen tiden ut? Hva er det som gjør at de velger førtidspensjonering? Hva er det som gjør at de ikke lenger bidrar med alt det de har lært gjennom et langt og godt yrkesliv, inn i skolen lenger?

Kristelig Folkeparti har som mål at vi skal lage et samfunn der vi sier at vi har bruk for denne kompetansen. Hvis vi skal lage en slik type samfunn, kan vi ikke ha det slik at noen føler at de har gått ut på dato, at de ikke har følelsen av at det er behov for dem på arbeidsplassen, at det ligger en forventning om at man skal gå av med tidlig pensjon. Mange, som har valgt å stå helt ut, forteller meg at de har

fått mange spørsmål om hvorfor de ikke har tatt ut AFP, hvorfor de ikke etter lang og tro tjeneste nyter å få det litt annerledes. Så svarer de: Nei, vet du hva, jeg har lyst til å jobbe. Men det å få disse spørsmålene er utrolig sårende. Så her tror jeg det handler noe om holdninger som sier: Vi har bruk for dere.

I Kristelig Folkepartis skolepolitikk jobber vi med å lage en obligatorisk mentorordning, og jeg vet at statsråden føler det som et gnagsår at Kristelig Folkeparti hele tiden trekker den fram. Men i denne sammenhengen mener jeg at vi har en stor gruppe med kompetente lærere, fagfolk, som på slutten av sin karriere kan bruke den erfaringen de har bygd opp, inn mot nye lærere. De kan bidra til å skape en god start for de nye lærerne som skal komme inn. De kan si noe om alle de tabbene man gjorde i starten, og de kan gi en ny lærer en bedre start og en bedre kompetanse som man kan fullføre.

Kristelig Folkeparti har som mål å få dette til, at lærere skal kjenne at det er behov for dem, og vi må være klare på at vi trenger deres kunnskap. Så langt om saken.

Så til Stortinget: Det forunder meg at vi nok en gang skal diskutere en sak hvor alle egentlig er enige om at her er det viktig at vi gjør noe – men det blir ingen tilslutning til konkrete forslag om å gjøre noe. Noen ganger er det et problem at opposisjonen er for detaljert, at vi kommer med så mange konkrete punkter som er vanskelige å ta stilling til over bordet uten at man har fått hørt hva byråkratiet har sagt, hva dette egentlig betyr, og konsekvensene av det. Noen ganger er det fordi man ikke aner hva de økonomiske konsekvensene er.

Men i dag har vi gitt en meny fra opposisjonens side i to forslag. I forslag nr. 1 ber vi regjeringen fremme en sak for Stortinget om seniortiltak i skolesektoren. Forslag nr. 2 handler om økonomi. Da skjønner jeg at en kunnskapsminister som har vært finansminister, bremser litt og sier at dette må hun forhandle gjennom i regjeringen. Men det første forslaget handler egentlig om å gjøre representanten Tingelstad Wøiens innlegg om til politikk og levere det for Stortinget.

Jeg kunne ønske meg en flertallsregjering som begynte å bruke politikken på alvor, som begynte å se at her er det noen felles ting som vi kan bli enige om og gjøre noe med, og som ikke først og fremst bare er opptatt av å skulle beholde en utspillsrett. Seniorlærerne hadde fortjent at vi hadde gjort Senterpartiets innlegg i dag om til konkret politikk og kommet tilbake med konkrete tiltak. De hadde fortjent at Tor Bremers innspill om saken hadde blitt gjort om til politikk og kommet som innspill, og de hadde fortjent at representanten Aksel Hagens politikk hadde blitt gjort om og kommet som konkrete innspill i en tiltaksmelding til Stortinget.

Borghild Tenden (V) [11:02:22]: Det kan ikke være tvil om at ved siden av kampen mot frafall i skolen er det å rekruttere lærere og holde på de lærerne vi allerede har, blant de største utfordringene vi står overfor i skolepolitikken i årene som kommer.

Tendensen er klar: Vi kommer til å mangle lærere i skolen – mange lærere – kanskje opp mot 18 000 lærere i

2020, hvis fremskrivningene slår til. Det er utvilsomt svært alvorlig, særlig med tanke på at lærerne er den viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring. Slike fremskrivninger fordrer at vi som politikere må snu hver eneste stein for å sikre at fremskrivningene ikke slår til.

Det er det vi i Venstre forsøker å bidra til, og vi har tidligere foreslått en rekke forskjellige rekrutteringstiltak og å innføre nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig mange lærere både i grunnskolen og i videregående skole. Det det handler om, er bredden av tiltak som må settes inn for at flere skal velge å bli lærere. Men det handler også om bredden av tiltak som må til for at flest mulig lærere skal stå lengst mulig i jobben sin. Det er simpelthen ikke godt nok når vi får melding om at bare et fåtall lærere – faktisk bare 12 pst. ifølge den siste undersøkelsen fra Utdanningsforbundet – planlegger å stå i jobben fram til de blir 67 år. Nettopp dette er bakgrunnen for det forslaget Trine Skei Grande og jeg har fremmet i denne debatten. Vi vil rett og slett gjøre vårt og bidra til at flest mulig lærere står lengst mulig i jobben sin.

Ifølge 2007-tall fra Utdanningsforbundets medlemspanel ønsker så mange som tre av fire lærere å arbeide etter 60 år, men svært mange opplever at det i altfor liten grad legges til rette for dette. Godt voksne og erfarne lærere er en uvurderlig ressurs i skoleverket, som vi må ta mye bedre vare på enn vi gjør i dag. Det har vi hørt at flere har vært inne på i debatten.

Tilbakemeldingene fra lærere om hva som skal til for å stå lenger i jobb, er selvsagt mangfoldige, men det aller viktigste tiltaket for at lærere skal fortsette lenger i læreryrket, er at de får god mulighet til å utføre sine kjerneoppgaver som lærere. Kort sagt: Lærerne må få være lærere. I tillegg viser undersøkelser at flere andre forhold oppleves som viktige, bl.a. godt psykososialt arbeidsmiljø, god ledelse, godt fysisk arbeidsmiljø, stor frihet i yrkesutøvelsen, høyere lønn, redusert arbeidstid og gode ordninger for videre- og etterutdanning.

Jeg har selv arbeidet i videregående skole i 15 år og sett på nært hold hvordan svært kunnskapsrike og dyktige lektorkolleger har sluttet så altfor tidlig, noe som kunne vært unngått med større fokus på seniorpolitikk. Vi er enig med SV i at det er et lokalt ansvar. Men dette koster penger, og det er ett av forslagene i denne stillingen.

Jeg er glad for at kunnskapsministeren i brev til komiteen understreker at hun slutter seg til tilstandsbeskrivelsen som gis i representantforslaget. Likevel synes jeg det er skuffende at hun kun vil satse på tiltak som alt er igangsatt og ikke varsler at hun vil se på flere tiltak – ja, kanskje til og med tenke litt nytt om dette.

La meg understreke at skoleeierne – kommunene og fylkeskommunene – selvsagt skal ha et ansvar for å ivareta sine arbeidstagere, men Venstre mener altså at det er behov for at staten bidrar i en slik innsats. Det er ikke det samme som utidig innblanding i en forhandlingssak mellom partene, slik statsråden antyder i sitt brev. Det handler om å være proaktiv og ta en utfordring på alvor. Det er det også bred enighet om i opposisjonens fellesmerknad i denne saken.

For Venstres del er vi skuffet over at regjeringspartiene, som utgjør flertallet i denne sal, etter alt å dømme ikke

vil støtte vårt relativt åpne forslag om å få en egen sak til Stortinget om seniortiltak for å beholde den verdifulle kompetansen vi har i skolen. Det bør de gjøre for å vise at de tar problemstillingen på alvor.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplansen.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:06:58]: Jeg synes at denne diskusjonen er litt for smal, for jeg tror det er det samme som virker overfor seniorlærere som virker overfor lærere generelt. Det er at vi har en skole som har en høy status, at læreryrket har en høy status, at man legger vekt på alt det positive arbeidet som foregår i skolen, og at de som brukte PISA-resultatene til å svartmale jobben som ble gjort i skolen, nå bryter ut i lutter glede over nye resultater og lovpriser skolen.

Jeg tror det er mye av det vi har holdt på med ellers, som egentlig er de viktigste seniortiltakene, i hvert fall har flere talere, Anne Tingelstad Wøien, Aksel Hagen, m.fl., vært inne på det her. Det jeg hører fra mange eldre lærere, er, punkt 1: Jeg skulle ønske meg noen færre elever å ha ansvaret for, sånn at jeg virkelig kunne vite når jeg gikk hjem fra jobb at jeg hadde gjort et godt dagsverk og hadde klart å følge dem opp. Og, punkt 2: Jeg skulle ønske jeg kunne konsentrere tiden min mer om det som er forbedelse til undervisning, gjennomføring av undervisning, tilbakemeldinger, vurderinger og oppfølging. Det er dette lærere sier, om de er 25 eller 67 år. Derfor mener jeg at det viktigste er at Stortinget har de overordnede, de store grepene i skole- og utdanningspolitikken, for det er det som legger rammebetingelsene for hva slags status skolen har, hva slags fokus skolen har, og hva slags arbeid som skal gjøres der. Så Tidsbrukutvalgets innstilling og Stortingets behandling av den, er utrolig viktig.

Når det gjelder å rekrutterer flere lærere til lærerutdanningen, har vi jo lyktes utrolig bra. I løpet av to år har vi økt rekrutteringen av kvalifiserte søkere som starter på lærerutdanningen, med mer enn 30 pst. Det er jo fantastisk! Det er nå bare om å gjøre å klare å holde på det. Neste utfordring er jo at læreryrket er så attraktivt at lærere ikke går lei etter ti år, eller etter 15 år, og velger seg andre yrker underveis. Den siste utfordringen er å få dem som begynner å nærme seg AFP, til å stå lenger i jobben sin, og for alle disse gruppene er fellesnevneren det store bildet av skolepolitikken.

Den forrige regjeringen flyttet forhandlingsansvaret for lærerne over fra kommunen til staten. Jeg må da spørre opposisjonen: Hva mente man med det? Sånn som jeg har forstått det, betyr det at det nå er kommunene som har forhandlingsansvaret, og som skal være arbeidsgiverne til lærerne. Det betyr ikke at vi ikke skal ha en politikk for etter- og videreutdanning. Det har vi. Men det betyr at det er kommunene som faktisk må ta ansvaret for de helt konkrete seniortiltakene. Jeg synes vi er i en mellomposisjon her, for hvis kommunene hver gang det er en problemstilling som er avgjørende viktig, tenker at vi gjør ikke noe med det før det kommer noen statlige tiltak, da er man ikke arbeidsgiver lokalt. Derfor har jeg vært opptatt av at

etter- og videreutdanningen skal være et spleiselag mellom kommunene og staten – og det blir jo det helt håpløst hvis kommunene nå lener seg tilbake og sier nei, Stortinget har ikke bevilget én krone til seniortiltak, så det blir det ikke noe av, for dette handler jo om å ha arbeidsgiveransvar.

Hva mente man med å flytte forhandlingsansvaret til kommunene? Man må jo mene med det at kommunene er tettere på, har oversikt, og finner ut av hvordan en skal klare å følge opp hver enkelt arbeidstaker slik at de kan stå lenge i jobben.

Vi har bidratt lokalt eller sentralt i forbindelse med forhandlinger om seniortiltak. Det gjorde vi i 2006. Da var en litt kritisk fase av forhandlingene nådd. Staten stilte opp med 90 mill. kr i seniortiltak i det oppgjøret. Det betyr at det i arbeidstidsavtalen for lærerne ligger en rett til å få redusert årsrammen for undervisning med inntil 5,8 pst. og 12,5 pst. – og det hadde betydning. Vi ser at en del av de seniortiltakene vi allerede har, virker bra, men jeg tror det viktigste Stortinget kan bidra med i den diskusjonen, er å få på plass det store bildet, den viktigste jobben for Skole-Norge. Det dreier seg om tidsbruk, fokus, status og rekruttering, og så må diskusjonen gå på hva slags ansvar man har når man er arbeidsgiver. Da er det faktisk kommunenes ansvar å ha en god seniorpolitikk for hver enkelt lærer i sin kommune.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bente Thorsen (FrP) [11:12:34]: Kunnskapsministeren er tydelig på at hun ser den store utfordringen for norsk skole når det gjelder å få nok lærere i årene framover. Samtidig svarer hun i sitt brev til komiteen at erfarne lærere f.eks. kan brukes som veiledere for nyutdannede – eller andre kompetanseoverføringstiltak. Men dette er noe som partene selv må komme fram til gjennom forhandlinger.

Men igjen, nå er det engang sånn at dette koster penger, noe som ofte er en mangelvare i mange kommuner. I brevet sies det at regjeringen ønsker å satse på de tiltakene som alt er igangsatt, og vil vurdere effekten av disse.

Dersom seniorlærerne skal fritas for ordinær undervisning og brukes som veiledere, eller ha færre elever i klassen, vil dette medføre økte utgifter for kommunene. Vil ministeren da sørge for finansieringen av dette, og i hvor mange år vil hun vurdere effekten av igangsatte tiltak?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:13:37]: Vi følger selvfølgelig nøye med og har oversikt over hvordan vi lykkes med lærerrekruttering. Men jeg synes at representanten her er inne på noe av det som er det store dilemmaet, for hvis man ber om å få arbeidsgiveransvaret for en gruppe – det har kommunene bedt om, og det har de fått, det fikk de av den forrige regjeringen – da kan det ikke være sånn at man lener seg tilbake og sier at hvis ikke vi får ekstra penger fra staten, så gjør vi ikke noe med det. Da må man si: Det ansvaret ønsker vi, fordi vi er tettest på det som er utfordringene hos oss, fordi vi ønsker å investere i våre ansatte og fordi vår kommune er tjent med at lærere står i jobb til de er 67 år, 70 år og kanskje til og med mer enn det.

Så skal vi selvfølgelig ha oversikten over det store bil-

det, men hvis arbeidsgiveransvaret er lagt til kommunene og de selv har bedt om å få det, må kommunene altså ha en mye mer offensiv innstilling.

Svein Harberg (H) [11:14:48]: Jeg lurar på om statsråden tror at det finnes seniortiltak som kan settes inn i skolen, som vil resultere i at flere lærere står i tjeneste lenger enn det som er tilfellet i dag.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:15:05]: Jeg er helt sikker på at det finnes mange måter – både ved at man organiserer arbeidet for de eldre arbeidstakerne på den enkelte skole, at rektor på den enkelte skole ser hvilken verdi og hvilken kompetanse eldre arbeidstakere har, og ved at kommunen tenker seg nøye om og finner ut på hvilken måte de kan tilrettelegge for å få folk til å stå lenger i jobb. Så tror jeg den viktigste jobben vi gjør fra Stortingets side, er å sørge for bevissthet rundt tidsbruk, hva slags arbeidsoppgaver man har, og at man har en ressursnorm – som jeg vet Høyre er imot – nemlig at vi sørger for at det er lærere nok til å se hver enkelt elev. Det er det jeg oftest hører fra lærere, at følelsen av ikke å strekke til hver eneste dag brenner dem ut. Det skal bli festlig å høre hva Høyre mener om det videre framover. Så mener jeg at hvis man er tett på, er det de konkrete, direkte rettede seniortiltakene som er et klart arbeidsgiveransvar. Så har vi selvfølgelig et overordnet ansvar for hvordan dette går.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:16:23]: Det er nå sånn at det faktisk er representantene som får lov til å spørre statsråden, og ikke motsatt. Det er vel sånn det er fortsatt?

Hvis det er en trend overalt at seniortiltakene går ned, ser statsråden at det kan være tiltak av nasjonal karakter som bør settes inn, utenom arbeidsgiveransvaret og arbeidsforholdet?

Så har statsråden to ganger i dag, og også i en tidligere debatt nå i det siste, kommet inn på dette med forhandlingsansvar og hva den forrige regjeringen gjorde. Da har jeg bare ett enkelt spørsmål: Er statsråden uenig i at dette forhandlingsansvaret skal tilligge kommunen, og vil hun i tilfelle bruke sin flertallsmakt til å flytte dette tilbake?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:17:14]: Nei, det har jeg ikke noen planer om, men jeg hadde ikke overført forhandlingsansvaret fra staten til kommunene på det tidspunktet det ble gjennomført. Det ble gjort av den forrige regjeringen, Bondevik, som lå som gjedda i sivet da Arbeiderpartiets landsmøte vedtok det. Å ta det tilbake er et enormt stort spørsmål, men vi har to ganske store dilemmaer når det gjelder den nasjonale politikken. Det ene er arbeidsgiveransvaret og lønnsforhandlingene, og det andre er arbeidstidsavtalene, altså at de to egentlig viktigste ressursfaktorene i skolen, ligger lokalt.

Det finnes også mange fordeler ved det. Det jeg inviterer til, er å reflektere over hva som er Stortingets ansvar i forhold til rekruttering og det som nærmer seg arbeidsgiverpolitikk, og hva vi kan forvente av kommunene. Jeg er redd hvis kommunene lener seg tilbake og tenker at vi gjør ingenting før staten kommer og hjelper oss.

Borghild Tenden (V) [11:18:22]: Først av alt: Venstre vet hvor ansvaret for skolen ligger – på skolen, på fylket og på kommunen. Det vi etterspør i dette representantforslaget, er fokus på seniorpolitikk sentralt og økte økonomiske rammer. Men gitt at det særdeles lave antall lærere som sier de vil stå i yrket fram til pensjonsalder, skal slå til, vil statsråden da endre mening? Og vil hun innta en mer proaktiv rolle, gitt at de fremskrivningene skulle vise seg å slå til?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:18:59]: Vi følger selvfølgelig med på dette hele veien. Det er helt riktig at det er urovekkende mange som går av med pensjon i første runde, med AFP ved 62 år og videre, og som ikke står helt ut, men jeg tror at de viktigste svarene ligger i de store skolepolitiske grepene. Det kan også ligge i hvordan den offentlige tjenstepensjonen er utformet, men det er en forhandlingssak.

Når det er sagt, mener jeg at representanten Dagrun Eriksen var inne på noe som jeg tror er veldig viktig, og det er synet på eldre arbeidstakere i skolen. Der kan vi selvfølgelig bidra, selv om det ikke er direkte inn på seniortiltakene, som er et arbeidsgiveransvar. Jeg tror at mange eldre lærere har følt seg skviset ut, mobbet litt bort, og at de må begrunne hvorfor de står i jobben i stedet for hvorfor de går. Da er det egentlig noen holdninger som er snudd på hodet, for det burde være motsatt.

Tord Lien (FrP) [11:20:16]: Både representanten Hagen og statsråden viser i dagens debatt en rørende omsorg for lokaldemokratiet og en bekymring for Stortingets involvering i noe man formelt sett ikke har det direkte ansvaret for lenger. De samme to er ikke like bekymret for Stortingets involvering i ønsket om å lovfeste en norm for lærertall i den samme skolen. Det er for så vidt en interessant observasjon, vil jeg si, men jeg lurar da på om statsråden tror det er mulig å gjennomføre en norm for lærertetthet ute i den virkelige skolen, ikke bare på et papir her i Oslo, uten en vellykket og god seniorpolitikk for de voksne lærerne i skolen i dag.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:21:11]: Jeg tror kanskje det er omvendt, at det er det viktigste seniorpolitiske tiltaket vi kan gjennomføre, for når man har færre elever per lærer og får flere lærere inn i skolen, er i hvert fall det noe av det som eldre lærere oftest vektlegger i diskusjon med meg. Den sikkerheten for at man har ressurser til å gjøre en god jobb, at man kan gå hjem fra jobben fornøyd over å ha sett hver enkelt unge, tror jeg kanskje er den viktigste investeringen. Så jeg vil snu det og si at å få til en vellykket gjennomføring av en ressursnorm som sikrer et visst antall lærere i skolen, også vil være det viktigste for å få flere seniorer til å bli og å rekruttere en del av dem som har valgt seg andre yrker.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Harberg (H) [11:22:19]: Det har vært spennende å følge debatten. Det er sagt mye rosende om skolen – og det kan vi jo være enig i alle sammen. Det er også sagt mye om hvor viktig det er å legge til rette for lærerne, at de har god helse, og at det fungerer på skolen. Ja, det er vi enige om alle sammen. Men denne saken dreier seg ikke om alle de gode tiltakene som er satt inn, som er naturlige, og som vi alle er med på.

Representanten Breen snakket mye om de gode resultatene i skolen. Ja, det er fordi vi i all hovedsak har en god lærerstab. Det dreier seg om her, er å være i forkant når det gjelder å ha en god lærerstab i framtiden, slik at vi fortsatt kan ha disse resultatene. Vi har en stor andel ukvalifiserte lærere i dag, og andelen har økt. Det er bekymringsfullt. Og vi vet at det er ventet en stor utskiftning, som er større enn rekrutteringen.

Så til Aksel Hagen, som også i dag har prøvd seg med det retoriske grep at vi i opposisjonen er opptatt av mer stat. Det er nå engang sånn at det er staten som har ansvaret for lærerutdanningen. Da er det ikke til å undre seg over at staten tar ansvar når vi ikke greier å skaffe nok kvalifiserte lærere. Det er rett og slett en plikt vi har, vi som har ansvar for lærerutdanningen. I tillegg har vi også ansvar for rammene for dem som driver de aller, aller fleste av skolene i dette landet – for så vidt alle, gjennom tilskudd, men spesielt kommuner og fylkeskommuner. Det er vårt ansvar. Så det er altså ikke mer stat. Det som vi snakker om, er ekstratiltak i en gap-situasjon, der det altså er en utfordring å skaffe nok lærere, og der det ikke er nok lærere som står i tjenesten.

Da vil jeg litt over til statsråden. I dag sliter jeg med logikken – det pleier jeg ikke å gjøre når det gjelder statsråden – fordi hun gjentatte ganger, også i replikkene, har sagt at det viktigste er at vi nå får nok lærere inn i skolen. Dette er altså et forslag for å sikre nok lærere i skolen, når vi sliter med å få nok, men det avvises. Det er slik at arbeidsgiveransvaret ligger på skoleeier. Det gjør det også når det gjelder etter- og videreutdanning – fullt ut er det et ansvar på skoleeier. Men vi har gått inn med ekstramidler. Vi har laget en avtale som skal gjøre det lettere for dem å gjennomføre det. Det er det vi snakker om når det gjelder seniorpolitikken også. Det er en utnyttet ressurs som er på vei ut av skolen. Og jeg må si: Vi får ikke flust av saker fra denne regjeringen til vår komité, i hvert fall. At man da skal avvise å se på dette forslaget, i hvert fall som et grunnlag for hva som kan gjøres, forunder meg stort.

Aksel Hagen (SV) [11:25:32]: Deler av denne debatten synes jeg er veldig interessant og utfordrende, nemlig det som går på arbeidsfordeling mellom forvaltningsnivåene våre og samhandling mellom forvaltningsnivåene våre. Ikke minst statsråden vet at uansett tema prøver jeg nettopp å flette inn denne tematikken i debattene – ikke minst hvis jeg klarer å få fram noe om fylkeskommunens fortreffelighet.

Så til representanten Dagrund Eriksen, som sier at her er det viktig at vi gjør noe. Men det er jo nettopp det som er situasjonen, her gjør vi noe! Her gjør vi veldig mye. Regjering, komité og storting tilhører dem som gjør mye i

utdanningspolitikken, men ikke minst gjør kommuner, fylkeskommuner og de øvrige partene i arbeidslivet mye akkurat nå, på hele dette feltet – i bredden og helheten – også det som går mer spesifikt på dette med å beholde seniorer i skolen. Så her foregår det politikk og politikktutvikling. Men det er nå engang slik – og heldigvis er det slik – at all politikk og all politikktutvikling ikke skal skje i denne salen. Den skal i stor grad skje bl.a. ute i kommuner, i kommunestyresaler og i fylkestingssaler. Ikke minst er det riktig på et område der det er kommuner og fylkeskommuner som er skoleeiere.

Så kan det godt hende at dette har noe med penger å gjøre. Men da er jo dette en debatt vi først og fremst må ta når vi skal diskutere den fylkeskommunale og kommunale økonomien i forbindelse med statsbudsjettet, slik at skoleeier kan få noe større økonomisk armslag til å gjøre det som man har lyst til å gjøre – tiltak som man utvikler i den enkelte skole, i den enkelte kommune og fylkeskommune, i tett dialog med dem det gjelder, og de organisasjonene som er inne i bildet. Dette er ikke å abdisere. Dette er å vise tillit til dem som har hovedansvaret her, men samtidig selv bidra på ulike måter – og det gjør da virkelig regjering og storting i dag.

Et av de innspillene jeg har fått, har overskriften: Gull og gråstein-dilemmaet. Det synes jeg er et veldig godt innspill. Det er vanskelig å vite hva som er de generelle og riktige tiltakene her. Det har egentlig flere av representantene allerede vært inne på. For noen er det et tiltak å få lov til å redusere arbeidstid og arbeidsbyrde noe – å få lov til å gå noe saktere på slutten. For andre er det stikk motsatt, de vil få klapp på skulderen og oppmuntring til å stå på, kanskje som aldri før, de siste årene de er i arbeidslivet. Derfor skal vi være forsiktige med generelle tiltak fra oven, men vi skal støtte opp under gode, lokalt utviklede tiltak.

Tor Bremer (A) [11:28:52]: Eg forstår at opposisjonen har behov for å markera seg og driva aktiv opposisjonspolitik, men me skal akta oss i denne salen for ikkje å driva med velmeinande stortingsregjereri. Det er ein realitet at det som verkar, og som er allmenngyldig over heile landet, f.eks. fokus på skuleleiarfunksjonen, og for så vidt også skuleeigarfunksjonen, grip no skuleeigar tak i. Statsråden var inne på dette med å snakka skulen opp. Eg har lyst til å invitera opposisjonen til å vera med på den hyggelege øvinga det er å snakka skulen vår opp – snakka godt om skulen vår. Dei gjer ein god jobb i skulen. Vi ser at Tidsbrukutvalet sine tilrådingar er behandla i denne salen, grundig og tungt. Det har kome med krystallklare anbefalingar. Men så er det slik at det er mange forhold som i mykje større grad må vera skreddarsydd den enkelte konkrete situasjonen – og dei passar det ikkje så godt å diskutera i denne salen. Det handlar ikkje nødvendigvis om kroner og øre. Det kan det òg gjera, men det handlar om lokal tilrettelegging med tanke på den fysiske og psykiske arbeidsbelastninga. Det seier seg sjølv at det i fyrste rekkje er kommunen eller fylkeskommunen som sit tett på problemstillingane, og som har arbeidsgivaransvaret, som må ta tak i dette.

Det er ikkje slik at det finst nokon generell formel for å redusera tidleg pensjonering. Men det som er viktig, er å satsa på parallelle tiltak retta mot arbeidsmiljøet – fysisk så vel som psykisk – mot arbeidsorganiseringa, og mot tiltak tilpassa den enkelte læraren. I mine auge er det noko som skuleeigaren er best skikka til, men for all del, me følgjer naturlegvis utviklinga særdeles nøye og tett. Vi har stor tiltru til at situasjonen vil betra seg, ut frå det som er reist av problemstillingar, det som skuleeigaren har gripe fatt i, og det som me òg har sett er reist av problemstillingar i den alminnelege debatten. Men om det, i motsetning til det ein skulle tru, ikkje skulle fungera, er naturlegvis alle einige om at då må ein gripa fatt i situasjonen att. Det er ikkje noko dogmatisk forhold me diskuterer, det er ei praktisk tilnærming til eit praktisk problem.

Svein Harberg (H) [11:31:37]: Jeg skal forsøke å la det bli med dette. Men jeg kan ikke dy meg når representanten Bremer begynner å antyde «stortingsregjereri» når en foreslår å hjelpe kommuner og fylkeskommuner til å beholde lærerstaben. Jeg hørte på Politisk kvarter i morges – jeg er ikke sikker på om Tor Bremer gjorde det. Men representanten fra Arbeiderpartiet som leder kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, foreslo der å gripe sterkere inn i skolen gjennom å lage nasjonale føringer for læreplanene, slik at mindre skulle gjøres lokalt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 3050)

Sak nr. 3 [11:32:22]

Interpellasjon fra representanten Per Arne Olsen til helse- og omsorgsministeren:

«Alderssammensetningen i befolkningen gjør at vi fram mot 2030 vil trenge anslagsvis 40 000 flere årsverk i helse- og omsorgsyrkene. Mange steder er det allerede i dag store problemer med å få nok kvalifisert personale inn i eldreomsorgen. Rekrutteringsutfordringene henger selvsagt sammen med arbeidsforholdene i sektoren. Ufrivillig deltid og lav lønn er viktige årsaker til at mange lar være å søke seg til omsorgsyrkene, eller søker seg bort fra sektoren. Samtidig stiger frafallet på helse- og sosialfag, og søkertallene til sykepleierutdanningen går ned.

Hva vil regjeringen gjøre for å sikre rekrutteringen til og bemanningen i omsorgsyrkene fremover?»

Per Arne Olsen (FrP) [11:33:44]: Behovet for mer personell i helse- og omsorgsarbeidet er stort, og dette vil bare øke i årene som kommer. I en slik situasjon er det viktig å legge til rette for et godt opplegg rundt helsefaglig utdanning, og ikke minst et dynamisk arbeidsliv i helsesektoren som kan ta imot alle de nyutdannede.

Situasjonen i utdanningssektoren er imidlertid en helt annen. Det er et markert fall i antallet studenter til f.eks. sykepleierutdanningen i 2010. Det var en liten opptur og oppgang i 2009, men den nedadgående trenden er dess-

verre noe som har vart over flere år. Det er også slik at man har et betydelig frafall underveis i sykepleierutdanningen – noe tallene fra 2009 forteller oss. Her viser tallene at tre av ti studenter som ble tatt opp til sykepleierutdanningen, ikke fullførte utdanningen på normert tid.

Det kan være flere grunner til denne situasjonen, men i tillegg til selve utdanningsløpet er det sikkert at også forholdene rundt mulighetene i arbeidslivet og innholdet i den jobben man skal få etter endt utdanning, spiller inn. Forhold som lite fleksibilitet med hensyn til arbeidstidsorganisering og svakere lønnsutvikling enn i mange andre sektorer er selvfølgelig viktige momenter. Lite konkurranse på arbeidsgiversiden er et særmerke for helsesektoren. Dette gjør dessverre at man ikke finner den dynamikken og den konkurransen mellom arbeidsgivere om å levere de beste arbeidsvilkårene som man finner i sektorer med et større mangfold blant arbeidsgivere.

Det er også selvfølgelig forskjeller innenfor offentlig helsevesen når det kommer til attraktivitet. Mange foretrekker å jobbe i den statlige sykehussektoren fremfor i den kommunale pleie- og omsorgsdelen. Det er liten tvil om at både fleksibilitet med hensyn til arbeidstid samt lønns- og faglige utviklingsmuligheter spiller inn her. Vi får dessverre stadig tilbakemeldinger om at også i utdanningsløpet får man klare signaler om hva man burde velge, og der står ikke den kommunale pleie- og omsorgsdelen nødvendigvis like høyt bestandig.

Jeg har foreløpig sett liten vilje fra regjeringen til å gjøre noe med disse utfordringene, annet enn å holde fast ved de etablerte strukturene innen deler av omsorgssektoren.

I den senere tid har vi hatt den såkalte Adecco-saken, som har satt fokus ikke bare på konkurranseutsetting og supplement av private tilbydere, men også på ansattes rettigheter og ikke minst på fleksibilitet og turnusordninger. La det være helt klart at ingen forsvarer juks og fanteri, og Adecco har fått som fortjent – det tror jeg alle partier i denne sal mener. Men i kjølvannet av Adecco-saken er det også dessverre avdekket en utstrakt kultur for forskjellige brudd også i offentlig sektor. På nyhetene i forrige uke fikk vi jo høre om 50 000 brudd bare i Helse Sør-Øst, og dessverre er det så mange, mange flere. Fremskrittspartiet og jeg formoder resten av denne salen er opptatt av begge deler, og aksepterer ikke at norsk helse- og omsorgspolitik skal ha det på den måten, dette både av hensyn til de ansatte og ikke minst av hensyn til dem vi alle er til for, nemlig pasienter, beboere i institusjoner osv.

Så når vi i dag diskuterer rekrutteringen til disse yrkene, må vi nok erkjenne at omdømmet, uansett hvor man jobber, i offentlig sektor eller privat, ikke har bidratt til et godt renommé og derved en stor tilstrømning til yrket. Når man kan få et inntrykk av mange brudd på arbeidstidsbestemmelser, mye press på jobben, liten mulighet for heltid osv., kan det også bidra til manglende ønske om å starte i sektoren.

Nettopp derfor bør tiden være inne for også å diskutere fleksibiliteten i denne sektoren. I den anledning har

jeg bl.a. sett på det prosjektet som går i statsrådets egen by, Bergen, hvor man benytter lokale muligheter for fleksible arbeidstidsbestemmelser, der de viser til veldig gode resultater. Jeg har lyst til å sitere fra den saken som Bergen bystyre behandlet – jeg tror det var på tampen av fjoråret – hvor det sto i innstillingen:

«Byrådet er svært tilfreds med erfaringene som framkommer i enheter med alternative arbeidstidsordninger. Spesielt gledelig er det å se de positive konsekvensene disse ordningene har hatt på kvalitet i tjenestene og for arbeidsmiljøet. Rekruttering til fagstillinger er meget god og antallet hele stillinger er økt vesentlig. Vi» – det er da Bergen – «vil derfor framover, i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene, arbeide for å utvide ordningen til flere bofellesskap».

Resultatene fra Bergen er altså gode, men i saken påpekes det også at mulighetene er begrenset av at det kun gis årlige dispensasjoner. Mangelen på forutsigbarhet vanskeliggjør en del, og langsiktigheten blir borte, samt at dette da selvfølgelig etter dagens regime bare er mulig å få til med noen parter i arbeidslivet. Her er det altså noen som faktisk har en form for vetorett.

Jeg tror at vi skal ta med oss f.eks. erfaringene fra Bergen, fra andre bransjer og se på mulighetene for et mer fleksibelt arbeidsliv også innen disse fag, og det synes jeg vi skal gjøre med et åpent sinn.

I tillegg til mangelen på fleksibilitet er det et generelt problem at helse- og omsorgssektoren har sakkert akterut når det gjelder lønnsbetingelser. Dette er imidlertid noe regjeringen på kort varsel kan gjøre noe med, siden det stort sett er offentlige arbeidsplasser vi snakker om. Det offentlige er arbeidsgiver for de aller fleste innen de såkalte kvinnedominerte lavlønnsyrkene, da de ofte finnes nettopp i offentlig sektor.

I mange år har den til enhver tid sittende regjering argumentert med at det er partenes ansvar å fremforhandle lønns- og arbeidsbetingelser. Imidlertid er det slik at i 2000 og 2001 gjennomførte regjeringen Stoltenberg I betydelige endringer i lærernes arbeidstidsbestemmelser. I tilknytning til dette og utenfor de ordinære oppgjørene ble det altså gitt kraftige lønnsopp for lærerne. Fremskrittspartiet har jo også i dag i salen vært med på å fremme et forslag i så henseende.

Skal vi få gjort noe med arbeidsbetingelsene innenfor store deler av pleie- og omsorgssektoren, er det regjeringen som må ta grep i forhold til lønnsutviklingen. Som tidligere omtalt har den senere tids utvikling også vist at det er et stort behov for å bedre fleksibiliteten med hensyn til arbeidstid. Det er et behov for å bringe rammebetingelsene her i tråd med tiden og ikke minst andre samfunnssektorer.

I tillegg til hva det offentlige selv kan gjøre som arbeidsgiver og regulator for å bedre rammebetingelsene for ansatte i pleie- og omsorgssektoren, og dermed gjøre dette til en mer attraktiv utdanningsvei, er det viktig å legge til rette også for konkurranse om arbeidskraften. Når arbeidsgivere må kjempe om å få arbeidskraft, er ofte konsekvensen at det bidrar til bedre betingelser for bransjen og faget spesielt.

Ved å slippe til flere aktører i dagens tilnærmede om-

sorgsmonopol vil man bringe dynamikken og konkurransen om de beste arbeidsbetingelsene også til pleie- og omsorgssektoren. Konkurranse er bra og vil sørge for at vi får best mulig kvalitet i omsorgstilbudet til de pleietrengende. Dette vil også bidra til en konkurranse om å tilby gode arbeids- og lønnsbetingelser for de ansatte, som vi finner i andre sektorer og på andre områder. Mer bruk av konkurranse og et mangfold av arbeidsgivere vil gi et solid bidrag til bedre lønns- og utviklingsmuligheter i pleie- og omsorgssektoren. Dette vil i sin tur skape et bedre grunnlag for rekruttering til yrkene.

Så det skal bli spennende å høre hva statsråden vil ta av initiativ for å bedre lønnsbetingelsene samt modernisere arbeidsvilkårene for pleie- og omsorgssektoren, og derigjennom bidra til bedre rekruttering, bedre omdømme og attraktivitet for disse for oss alle viktige yrkesgruppene.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:43:45]:

Det er et viktig tema interpellanten tar opp, og jeg skal svare på de spørsmålene som er stilt meg skriftlig, og også senere prøve å ta opp noe av det som kom i innlegget.

Det med rekruttering har jo en stor betydning for hvordan vi klarer å møte de utfordringene vi står overfor i omsorgstjenesten fremover, både når det gjelder den økende andelen under 67 år som har stort behov for omsorgstjenester, og selvsagt det vi ser fremover, med en økende andel eldre som vil kreve faglært arbeidskraft i sektoren.

Men her har vi gjort en rekke tiltak, og regjeringen har siden tiltredelsen vært opptatt nettopp av kompetanse- og rekrutteringsutfordringene i omsorgstjenestene. Allerede med St.meld. nr. 25 om fremtidens omsorgsutfordringer fra 2006 la vi en plan for dette arbeidet frem til 2015.

Det er kommunene som har ansvaret for å tilby alle med behov de omsorgstjenestene de har krav på. Regjeringens viktigste oppgave i så henseende er å sikre at kommunene har gode forutsetninger for å utøve dette ansvaret.

Fra 2005 til 2011 har regjeringen styrket kommuneøkonomien med i alt 47 mrd. kr. Kommunene har brukt dette økonomiske handlingsrommet til å prioritere omsorgstjenestene. Vårt mål om 10 000 flere årsverk i omsorgstjenestene innen 2009 er nådd med solid margin. Omsorgstjenestene er styrket med om lag 14 800 årsverk i perioden 2004 til 2009. Det er også gledelig at 80 pst. av denne veksten består av årsverk utført av fagutdannede. Vi har satt oss et nytt mål om 12 000 årsverk frem mot 2015, og tallene så langt i perioden viser at vi er på god vei. I 2009 fikk vi om lag 2 300 nye årsverk i omsorgstjenesten, og foreløpige tall viser en vekst på ytterligere 3 300 årsverk i 2010.

Ufrivillig deltid er en utfordring for disse tjenestene. Det er derfor gledelig at den sterke årsveksten vi har sett de siste årene, skyldes at mange kommuner har tilbudt medarbeidere med små stillingsbrøker større eller hele stillinger. I seg selv utgjør dette om lag 6 000 årsverk i perioden 2005–2009, eller snaut 40 pst. av den totale veksten i perioden. Det betyr færre ansatte med svak tilknytning til tjenestene, og dermed bedre kvalitet.

For å møte fremtidens omsorgsutfordringer er det avgjørende å arbeide målrettet og langsiktig med å heve

utdanningsnivået og styrke rekrutteringen til omsorgstjenestene. Derfor har vi etablert en egen kompetanse- og rekrutteringsplan for omsorgstjenestene – Kompetanseløftet 2015. Planen skal bidra til å sikre tilstrekkelig, kompetent og stabil bemanning. Nærmere 9 400 personer har mottatt tilskudd til grunnutdanning eller etter- og videreutdanning i løpet av kompetanseplanens tre første år.

Videre- og etterutdanning er effektive tiltak for å øke rekrutteringen og holde på arbeidskraften. Derfor finansierer Kompetanseløftet desentraliserte studieløp i bl.a. sykepleie og vernepleie. Dette har vist seg å være et godt virkemiddel for å bidra til en mer stabil og godt utdannet arbeidskraft i distriktene. Desentralisert høyskoleutdanning gir dessuten erfarne hjelpepleiere, omsorgsarbeidere og helsefagarbeidere mulighet for høyskoleutdanning i nærheten av der de bor. Om lag 320 personer fullførte desentralisert høyskoleutdanning i ulike helse- og sosialfag bare i 2009.

Den største rekrutteringsutfordringen både på kort og lengre sikt er å utdanne nok helsefagarbeidere. Helsefagarbeidere, hjelpepleiere og omsorgsarbeidere er den største yrkesgruppen i omsorgstjenestene. Her er gjennomsnittsalderen høy, og beregninger som er gjort av SSB, viser at det vil kunne bli en økende mangel på denne utdanningsgruppen frem mot 2030. Det er derfor viktig at flere unge søker seg til helse- og sosialfag i videregående opplæring, og at vi lykkes med voksenopplæringsordningene innenfor helsearbeiderfaget. Voksne har alltid vært den største og mest stabile rekrutteringskilden til omsorgssektoren. Av dem som var ansatt i omsorgstjenestene i både 2008 og 2009, var det nesten 4 000 som fikk endret sitt utdanningsnivå – de fleste fra å være ufaglært til å få kompetanse på videregående nivå. Mange av disse var voksne. Dette ble muliggjort gjennom midler i Kompetanseløftet 2015.

For å rekruttere flere unge inn i omsorgsyrkene ble Aksjon helsefagarbeider etablert i 2005. Aksjon helsefagarbeider har vært en suksess. Aksjonen har ført til økt oppmerksomhet på mulighetene som ligger i yrket, og bidratt til å øke søker tallene til utdanningen noe. Prosjektet ble i 2010 videreført i satsingen Bli helsefagarbeider. I 2009 lanserte vi også en landsdekkende rekrutteringskampanje. Kampanjen ser ut til å ha bidratt til en oppgang i søkningen til helse- og sosialfagene i 2009 sammenlignet med foregående år. Vi må likevel erkjenne at søkningen til helsefagarbeiderutdanningen og frafall under utdanningsløpet er en betydelig utfordring. På mange måter kan vi si at omsorgstjenestene har et omdømmeproblem overfor de unge. Helsedirektoratet arbeider derfor aktivt med informasjons- og holdningsskapende tiltak gjennom bl.a. sosiale medier som Facebook for å øke kunnskapen om og statusen til disse utdanningene blant ungdom.

Den sterke økningen i brukere under 67 år krever en tverrfaglig tilnærming. En rekke undersøkelser viser at det er på det sosiale og kulturelle området dagens omsorgstjeneste først og fremst kommer til kort. Regjeringen mener kultur, aktivitet og trivsel er sentrale og grunnleggende deler i et helhetlig omsorgstilbud. Det krever større faglig bredde i omsorgssektoren med vekt på

bl.a. sosialpedagogikk, ergoterapi, vernepleie og sosialt arbeid.

Sterke fag- og kompetansemiljø gir bedre tjenester og har også ringvirkninger for rekruttering. Det hever statusen til omsorgsyrkene og gjør det mer attraktivt for mennesker med faglig og personlig kompetanse og interesse for omsorgsarbeid å søke seg til tjenestene. Derfor har vi etablert ett utviklingscenter for sykehjem og ett utviklingscenter for hjemmetjenester i hvert fylke. Sentrene skal stimulere til fagutvikling og gode læringsmiljøer. Sentrene har et særlig ansvar for å sikre spredning av kompetanse og kunnskap til andre sykehjem og hjemmetjenester i sitt fylke.

Vi har også opprettet fem regionale sentre for omsorgsforskning. Hvert av disse sentrene er tilknyttet en høyskole som utdanner helse- og sosialpersonell. Sentrene skal bidra til å styrke praksisnær forskning og utvikling, drive forskningsformidling overfor kommunene og utdanningssektoren og bidra til kompetanseheving i omsorgssektoren. Forskningsaktiviteten styrker fag- og metodeutvikling i helse- og sosialutdanningene og er et supplement til de etablerte forskningsinstitusjonene på området.

Med utgangspunkt i dagens og fremtidens utfordringer er et av hovedgrepene i Samhandlingsreformen å utvikle en ny fremtidig kommunerolle, slik at kommunene i større grad kan oppfylle ambisjonene om forebygging og tidlig innsats i sykdomsforløpet. En sterkere kommunerolle vil kreve robuste arenaer for kompetanseutvikling og gode fagmiljøer som sikrer utvikling og spredning av relevant kunnskap og kompetanse.

Gjennom aktiviteten i Kompetanseløftet 2015 har vi gjort mye. Dette er imidlertid ikke et område hvor vi kan hvile på våre laurbær. Derfor har vi etter at Kompetanseløftet ble etablert, videreutviklet planen, etablert et eget tilskudd til fagskoleutdanning innenfor helse- og sosialfag og føyd til ytterligere kompetansetiltak innenfor bl.a. ledelse, aktiv omsorg og ernæring. Mer kompetanse gir bedre kvalitet i tjenestene, virker rekrutterende og bidrar til å beholde arbeidskraft i sektoren.

Så vil jeg svare på ett av spørsmålene – jeg kan komme tilbake til noen av de andre senere. Det ble nevnt at antallet studenter i sykepleierutdanningen var redusert de senere årene. Det er ikke riktig. I henhold til de tallene jeg har, har antall studieplasser i sykepleien økt med vel 360 fra 2006 til 2010, og i 2010 var det også flere kvalifiserte søkere til sykepleierutdanningen enn det var f.eks. i 2008.

Per Arne Olsen (FrP) [11:54:08]: Jeg tror ikke vi skal bruke tiden på å slå hverandre i hjel med tall. Jeg har hentet mine tall fra statsrådets eget departement og andre offentlige sider. Men jeg tror at vi alle – og i og for seg også statsråden – erkjenner at vi har utfordringer. La oss være enige om det. Utfordringer har vi når det gjelder å få flere til å søke seg til yrket, flere til å ønske utdanningen, flere studieplasser og ikke minst når det gjelder å sørge for at færre faller fra, og at flere følger et normert løp. Jeg tror også at vi i fellesskap skal forsøke å bidra til at det blir enda mer attraktivt å søke arbeid i sektoren.

Da kommer jeg nok en gang tilbake til det jeg brukte en

del tid på i innlegget mitt, og som statsråden ikke berørte, nemlig fleksibiliteten i arbeidsmarkedet. Andre bransjer kjennetegnes ved at man ofte har større fleksibilitet, litt avhengig av hvor man er i landet, og hva som er utfordringen til enhver tid osv. Jeg skal ikke bruke veldig mye tid på nordsjøturnus og andre typer turnuser som preger andre bransjer. Men en form for større fleksibilitet og mindre ensretting innen en bransje bidrar ofte til at man har mer konkurranse, og at man over tid får bedre betingelser, og slik sett til at flere søker om og ønsker å jobbe i en sektor. Og som statsråden selv sier: Samhandlingsreformen, som vi alle sammen står sammen om – iallfall når det gjelder problemstillingene – kommer til å gi oss enda større utfordringer, ikke minst når det gjelder å få flere til å søke spesielt sykepleierfaget og å ønske å jobbe på kommunesiden. Vi må alle bidra til at man får opp kompetansen og ikke minst ønsket om å jobbe med vanskelige problemstillinger i kommunesektoren, ikke bare i sykehusene. Nettopp derfor tror jeg vi må gjøre noe med fleksibiliteten i dette arbeidsmarkedet. Jeg tror ærlig og oppriktig at også konkurranse kan bidra til at man får flere arbeidsgivere, og at flere på sikt ønsker å jobbe i sektoren.

Når statsråden nok en gang nevner de 47 milliardene, er det sikkert et riktig tall, men jeg synes at man for etterrettelighetens del ikke skal gi inntrykk av at det er en netto tilvekst til kommunesektoren. Her går det mye bort i både lønnsøkning, prisvekst og andre ting. Det har vært bevilget mye penger til kommunesektoren, men den trenger betraktelig mer.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:57:19]: Mitt hovedanliggende med hensyn til å legge vekt på økningen i veksten i kommuneøkonomien var jo nettopp at det har vært mulig både å rekruttere og ansette flere i de viktige yrkene – barnehagesektoren har selvfølgelig tatt en del – i helse- og omsorgssektoren. Der har vi rekruttert mange, og vi har rekruttert langt flere enn det vi hadde som målsetting. Det er bra, for vi trenger mange i dette viktige yrket. Jeg har lyst til å understreke at dette er et yrke som vi alle en eller annen gang i livet er i kontakt med og er fullstendig avhengig av. Derfor er jeg jo helt enig med interpellanten i at vi må gjøre det vi kan for å legge til rette for gode arbeidsvilkår for nettopp denne gruppen.

For meg har det vært viktig at vi ser på at mange jobber deltid. Det at man skal kunne jobbe heltid og ha en lønn å leve av, er særdeles viktig. Det jeg styrer direkte, helseforetakene, har vært opptatt av at vi setter krav til å redusere deltiden med 20 pst. i løpet av dette året. Det er en ambisiøs målsetting. Jeg må si at jeg håper at også kommunene gjør det samme. Det har vært en positiv utvikling når det gjelder dette, og egentlig er det fremdeles en vei å gå for at man skal få til bedre stillingsbrøker.

Når vi snakker om fleksibilitet, må jeg også understreke det interpellanten var inne på: Ingen av oss forsvarer lovbrudd. Det gjør vi ikke. Selv om det er en aldri så liten prosentandel av den totale virksomheten, forsvarer vi ikke lovbrudd – heller ikke når bruddene på en måte er satt i system, som vi har sett av eksempler som har kommet opp i debatten – Adecco er ett eksempel. Samtidig må vi

heller ikke legge opp til turnuser som ikke er til å leve med for dem som skal jobbe i dem. Men det er viktig å ta med seg de erfaringene som kommer fra det prosjektet som har vært i Bergen. Det er klart at for noen grupper av dem som mottar hjelpen, betyr den slags turnus en god opplevelse. Samtidig er det aller viktigste her at arbeidsgiver og arbeidstaker finner frem til gode løsninger, som ikke går på akkord med arbeidsmiljøloven, som er så viktig å overholde i disse omsorgsyrkene, som tross alt er så slitsomme som de er. Så vi må jobbe på mange felt for å gjøre dette yrket mer attraktivt.

Tove Karoline Knutsen (A) [12:00:43]: Det er en viktig sak interpellanten tar opp i dag. Utgangspunktet er de utfordringene vi allerede nå kan se når det gjelder å få tilbud og etterspørsel av tjenester til å gå i hop innenfor framtidens helsevesen.

St.meld. nr. 47 for 2008–2009 Samhandlingsreformen, og Stortingets behandling av denne, peker på at vi ikke bare har en utfordring når det gjelder å få mange nok til å utdanne seg innenfor helseområdet, men at vi også trenger en annerledes vektning når det gjelder ressursinnsatsen, sammenlignet med hva som har vært tilfellet så langt. Det er tre hovedmomenter som må vektlegges når vi skal se på og fordele ressursene i framtida:

- den geografiske dimensjonen, som dreier seg om forholdet nord–sør, tettbygd–spredtbygd eller sentrum–periferi
- forholdet mellom fagområder, f.eks. mellom høyspesialisert medisin og sykehjemsmedisin og allmennmedisin osv.
- forholdet mellom nivåene i helsesektoren, f.eks. mellom spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten, og eventuelt det som måtte befinne seg et sted imellom

Disse utfordringene vil bli krevende både for rekruttering og for utdanningssystemene våre. Helsesektoren har hittil først og fremst hatt fokus på spesialisthelsetjenestens behov når det gjelder utdanninga. Dersom vi skal få vridd helsetjenestene i den retning, som det er stor enighet om, må vi prioritere langt sterkere behovene i primærhelsetjenesten, og vi må bli bedre på det generelle folkehelsearbeidet.

I de statistiske framskrivningene for helsesektoren – hvis vi ser fram mot 2030 – viser mange av beregningene at vi kan komme til å ha en underdekning på mellom 35 000 og 45 000 årsverk, dersom vi legger til grunn dagens utdanningstakt for helsepersonell. Dette vil først og fremst gjelde sykepleiere og særlig helsefagarbeidere, men vi kan også få et underskudd av fysioterapeuter, helsesøstre og jordmødre, for å nevne noen. Ikke minst må vi ha et helsepersonell som er forberedt på å møte den store veksten av eldre vi kommer til å ha, særlig etter 2020.

Derfor må vi intensivere arbeidet med rekruttering og utdanning innenfor helseutdanningene, dersom målet om likeverdige tilbud av tjenester skal kunne innfris. Vi må i den forbindelse identifisere og styrke de faktorene som kan føre oss i den retninga vi ønsker. Et av de viktigste virkemidlene for rekruttering av helsepersonell er, som stats-

råden nevnte, å ha desentraliserte utdanningstilbud, både når det gjelder grunntidning, videreutdanning og etterutdanning. Vi har sett at nærhet til utdanningssted gjør at folk i større grad tar utdanning og blir værende på eller nær det bostedet man har i utdanningsperioden. Derfor må vi ytterligere styrke dette elementet i helseutdanninga, i kombinasjon med ulike andre gode rekrutterings- og stabiliseringsiltak. Og så må vi styrke arbeidet med å opprette flere lærlingplasser innenfor helsesektoren.

Frafallet i videregående skole er selvfølgelig en utfordring. Det kan komme til å bli et stort problem for arbeidslivet generelt og helsesektoren spesielt hvis utviklinga går i retning av at store grupper unge blir stående utenfor et yrkesaktivt liv. Derfor er det flott at Kunnskapsdepartementet har tatt tak i problemene i videregående skole, i samråd med hvert enkelt fylke. Det er også et spennende prosjekt på gang i regi av Helsedirektoratet, hvor man bruker ungdom i rekrutteringsarbeidet for å utdanne flere helsefagarbeidere, bl.a. gjennom unge helsebloggere, ungdom som tar utdanning eller arbeid innenfor helsesektoren, og som ved hjelp av nye sosiale medier forteller om yrket sitt eller om utdanninga.

Da jeg hadde en interpellasjon om nettopp dagens tema for ca. ett år siden, sa jeg at vi måtte begynne å «fram snakke» helsesektoren dersom vi skal få unge folk til å jobbe der. Det var på et tidspunkt da begrepet framsnaking stort sett kun var kjent på Senja og på Andøya, men samtidig var det relevant for debatten den gang, og det er det i dag. Men skal vi ha dekning for framsnakinga, må vi sørge for å ha gode arbeids- og lønnsvilkår for de ansatte i sektoren, og herunder selvfølgelig også en fleksibilitet når det gjelder arbeidsordninger og turnus. Dette har man fått til mange ganger, men det må altså forhandles fram med partene i fellesskap, og det må ha en anstendig lønn som et mål. Da må vi få slutt på den form for bonanza som er avdekket i forbindelse med Adecco-saken. Det er et stort tankekors at noen kommuner, med Høyre–Framsrittsparti-styrte Oslo i spissen, og med de behovene vi ser i eldresektoren, holder seg med aktører i eldreomsorgen som har konsekvent dårligere pensjonsordninger og til dels lavere lønninger og tøffere arbeidsvilkår for de ansatte. Det er jo naturlig, selvfølgelig, når utenlandske eiere har som mål maksimal avkastning på hver krone. Dette er en privatisering av oppgaver gjennom et system som på sikt ikke er bærekraftig.

Tord Lien (FrP) [12:06:02]: Det er rimelig stor enighet om at helse- og omsorgsområdet har et stort og kraftig økende behov for ikke bare arbeidskraft, men for kompetent arbeidskraft. De som har hatt ordet før meg, har nevnt eldrebølgen og Samhandlingsreformen, som begge bidrar til å øke dette behovet for kompetent arbeidskraft.

Vi vet en del om dette med kompetanse, ikke minst i helse- og omsorgssektoren. Det ene vi vet veldig mye om, er at kompetanse er lik kvalitet. En ny undersøkelse fra KS viser at kompetanse også er lik pris – at man faktisk får både bedre kvalitet og lavere pris på tjenestene dersom man legger vekt på å ha kompetanse i alle ledd i utøvelsen av helse- og omsorgsyrkene. Det handler bl.a. om at vi ser

at vi har flere pleietrengende i kommunal omsorg, med stadig tyngre og mer sammensatte diagnoser. Mange har diabetes. Kompetanse til å lese pasientens tilstand fører til at man får et bedre sykdomsbilde av pasienten og dermed kan gjøre de riktige tingene tidligere. Men disse pasientene blir det stadig flere av, noe som gjør at vi trenger mange flere sykepleiere, særlig, men også helsefagarbeidere.

Samhandlingsreformen vil også kreve at vi har sykepleiere med spesialistutdanning på toppen i større deler av landet, og i flere kommuner enn det er i dag. Det enkleste for å løse dette er jo å sørge for at de sykepleierne som i dag jobber i disse kommunene, får tilbud om etter- og videreutdanning. Da må deres arbeidskraft og deres kompetanse erstattes, så det løser egentlig ikke problemet, men det er i hvert fall en måte å gjøre det på.

Så hørte jeg en polemisering rundt hvorvidt det var økning i sykepleierutdanningen eller ikke. Jeg er nok tilbøyelig til å være mest enig med min kollega Olsen i forhold til det spørsmålet. Men det som er så herlig med det, for å bruke det begrepet, er at her har statsråden og regjeringen en gavepakke. Det er ikke bare en eldrebølge på gang, det er også en yngrebølge på gang. Vi vet at mange av de store helsefaginstitusjonene på høyere nivå leverer utdanning med høy kvalitet – ikke alle, men mange gjør det – og mange av de samme institusjonene har mer enn to godt kvalifiserte søkere per studieplass. Her har man både studenter og institusjoner med utdanningskvalitet, så det er forholdsvis enkelt å øke utdanningskapasiteten på sykepleierutdanningen, uavhengig av forhistorien. Jeg vet i hvert fall at vi framover forholdsvis lett kan øke kvantiteten på sykepleierutdanningen uten at det går ut over kvaliteten.

Statsråden er inne på Aksjon helsefagarbeider. Hun kaller det en suksess. Jeg vil i beste fall kalle det en betinget suksess. Det er korrekt at vi fikk noen flere søkere, sikkert litt hjulpet av ustabilitet i finansmarkedene rundt omkring. Men problemet er at de fleste faktisk slutter før de er helsefagarbeidere. Vi har ikke satt i gang dette prosjektet for å få flere til å begynne på skolen, går jeg ut fra, men for å fullføre utdanningen. Det har man ikke i like stor grad lyktes med. Jeg tør påstå at en av grunnene til det er at kommunene, fylkeskommunene og staten, som har bruk for helsefagarbeidere i framtiden, ikke stiller lærlingplasser til rådighet for de samme kandidatene til å bli helsefagarbeidere.

Så må jeg bare avslutte med, i og med at dette er et kommune- og fylkestingsvalgår, å minne statsråden og Stortinget om at i de blå fylkeskommunene – de borgerlig styrte fylkeskommunene – er frafallet i videregående skole på 26 pst. Det er altfor høyt. Men i arbeiderpartistyrte fylkeskommuner er frafallet enda høyere, på 35 pst. Det kan være greit å ha det med seg i den videre debatten om både helsefagarbeiderutdanning og andre videregående utdanninger.

Sonja Irene Sjøli (H) [12:10:49]: Jeg er enig med dem som sier at dette er en viktig debatt. Med de utfordringene som vi har framover, blir det nok ikke siste gangen vi debatterer dette.

For Høyre er kompetanse en forutsetning for å nå målet om god kvalitet i helse- og omsorgstjenesten, og det forutsetter fagkunnskap. Ansatte i denne sektoren driver et døgnkontinuerlig tilbud av høyspesialisert behandling, omsorg og pleie. Det finnes trolig ingen andre sektorer som krever så mye av de ansatte, og som bidrar med så stor verdiskaping i ordets rette forstand. Det kan derfor ikke reduseres til bare et spørsmål om antall ansatte, men må dreie seg om kvalitet og kompetanse.

Arbeidet med Samhandlingsreformen har vist en bred politisk enighet om at den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal ta et større ansvar for forebygging, behandling og rehabilitering i årene fremover. Det er imidlertid betydelig uenighet om virkemidlene. Regjeringen har foreslått at økt ressuroverføring til kommunene skal vurderes fra år til år i budsjettssammenheng, og går inn for at kommunene skal ta en del av sykehusregningen. Høyre har stilt krav om en konkret opptrappingsplan for å ruste opp kommunene med kompetanse og kapasitet. Vi vil ikke godta at pasientene blir taperne i en reform der kommunene får ansvar for oppgaver som de ikke har forutsetning for å håndtere.

Hvis kommunehelsetjenesten skal bli en attraktiv arbeidsplass, må det være større fagmiljø og bedre mulighet for fagutvikling og forskning. Høyre vil investere mer i kompetanseutvikling for de ansatte, slik at de er rustet til å ta et større ansvar og samtidig opplever arbeidsplassen som faglig stimulerende. Vi vil styrke tilbudet om undervisningssykehjem og undervisningssykepleie, og mener det er behov for en særskilt satsing på kompetanse om habilitering og rehabilitering samt omsorg ved livets slutt.

Til tross for at den kommunale helse- og omsorgstjenesten står overfor stadig større faglig utfordrende oppgaver, er andelen ufaglærte i sektoren over 30 pst. Ved behandlingen av stortingsmeldingen om omsorgspolitikken i 2007 gikk Høyre inn for en økt andel sykepleiere og annet helsepersonell i omsorgstjenesten samt en målsetting om at alle ansatte som jobber med pasientbehandling, skal være faglærte. Vi innser at dette er ambisiøst, og at det er langt fram til målet.

Men for oss er det viktig å holde oppe en målsetting som viser at helse- og omsorgstjenester er så viktige og krevende oppgaver at fagkunnskap er en forutsetning for å kunne ivareta dem på et forsvarlig vis. Vi ser eksempelvis at omfanget av feilmedisinering er urovekkende høyt, og at det gis for mange dispensasjoner for medisinbehandling på grunn av mangel på sykepleiere. Økt fagkompetanse vil gi både ansatte og brukere større trygghet. Kravet om fagkompetanse innebærer også en anerkjennelse av disse livsviktige funksjonene i samfunnet. Dessuten vil en slik målsetting tvinge fram en nødvendig investering i et kunnskapsløft for ansatte i helsesektoren.

Det er nødvendig med flere årsverk, men vi kan ikke telle oss fram til gode helse- og omsorgstjenester. Vi trenger både varme hender og kloke hoder. Høyre er kritisk til at regjeringen viderefører en politikk der ufaglærte pålegges oppgaver de ikke er kvalifisert for, i mangel av fagfolk. Dette underkjenner den viktige og krevende oppgaven det er å ivareta syke og pleietrengende mennesker.

Undersøkelser viser dessuten at når omsorgsarbeiderne er høyt kvalifisert, trengs det faktisk færre. Av de omsorgsarbeiderne som nå har blitt ansatt, som statsråden nevnte, er faktisk bortimot 3 000 ufaglært.

Norge har et kjønnsdelt arbeidsmarked, og mange kvinner med høy kompetanse i offentlig sektor kommer dårligere ut lønsmessig enn ansatte i tilsvarende stillinger. Det rammer særlig sykepleierne, som har sakkert akterut i lønnsutviklingen. Høyre har foreslått en «kompetanse-pott» for offentlig sektor i årene fremover, som fører til et lønnsløft for utdanningsgruppene. Det vil være en god investering for å sikre rekruttering og bemanning, og gi bedre kvalitet i tjenestene, slik at vi står bedre rustet til å møte utfordringene som kommer fremover.

I tillegg vil det være større muligheter for mer fleksible arbeidsordninger, som f.eks. ved prosjektet i Bergen, som interpellanten og statsråden også nevnte. Det er viktig. Vi må også øke utdanningskapasiteten for helsefagarbeidere. Vi får håpe at de mange gode tiltakene som statsråden også nevnte og har redegjort for, vil gi resultater. Og som statsråden sa: Det er gjort mye, men vi kan ikke hvile på våre laurbær.

Gina Knutson Barstad (SV) [12:15:58]: En av de aller største urettferdighetene i vårt samfunn er at de kvinnene som gjør noen av de tyngste og viktigste jobbene, får så dårlig betalt for jobben de gjør. Kampen for like-lønn handler om rettferdighet, det handler om at kvinner skal få betalt for utdanningen de tar. Men det handler også, som interpellasjonen handler om, om rekrutteringen til velferdsstaten, for det er disse damene som driver velferdsstaten. Interpellanten har helt rett i at vi kommer til å trenge mange flere i disse yrkene framover, og at lønn og arbeidsvilkår er avgjørende for å få det til.

Likelønnskommisjonen viste til at det er mange grunner til at vi ikke har likelønn i Norge: det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, som forrige taler var inne på, at kvinner tar mest permisjon, har mest omsorg for barn og har hovedansvar for hjemmet og også deltidsarbeidet.

Når vi snakker om fleksibilitet, er jo disse de mest fleksible damene i norsk arbeidsmarked. Erfaringen fra sektoren er at folk får en deltidsstilling, men de arbeider jo 100 pst. eller mer. Du kan tenke deg at du har fri en dag, det står ikke i turnusen din at du skal jobbe, du setter deg i bilen og skal kjøre til fjellet eller til stranden, og så ringer arbeidsgiver og sier at du må komme på jobb. Da har du ikke råd til å si nei, for du har ikke råd til å være den som ikke blir oppringt neste gang. Det er hverdagen for en del av de deltidsarbeidende damene i sektoren.

Jeg vil berømme helseministeren for å ha tatt et viktig grep med å kreve at foretakene reduserer deltidsarbeidet sitt. Kanskje interpellanten kan ta opp med sine kollegaer i Bergen om de kan gjøre lignende grep i sin kommune. For det å komme deltidsarbeid til livs er viktig for likelønn, og det er viktig for arbeidsvilkårene i sektoren. SV vil i likhet med fagbevegelsen lovfeste retten til heltidsarbeid.

Så til konkurranse. Jeg mener at erfaringene her viser at økt konkurranse ikke fører til økt lønn. Tvert imot viser tall fra Fagforbundet Sykehjemsetatens Fagforening i Oslo

at ansatte på kommersielle sykehjem i snitt tjener 30 000 kr under kommunal minstelønn. Jeg vil også minne om at tariffavtalene til NHO Service er langt dårligere enn tariffavtalene til KS, og det kan ikke være noe argument for like-lønn. I stedet ansetter de kommersielle mindre kvalifisert arbeidskraft for å konkurrere på pris.

Kampen for likelønn er ingen liberalismeoppskrift. Det vi trenger, er en sterk velferdsstat, vi trenger en bedre arbeidsdeling hjemme, og vi trenger kampen mot deltidsarbeidet. Her skiller regjeringspartiene og høyrepartiene lag, for det trengs en aktiv likestillingspolitikk.

Kjersti Toppe (Sp) [12:19:22]: Interpellanten viser til alderssamansetninga i befolkninga gjer at vi står framfor ein personellmangel i pleie- og omsorgssektoren, og at det først og fremst er helsefagarbeidarane det vil vera mest underskot av. Helsedirektoratet kallar dette «det norske paradoks». Vi utdannar meir enn nok helsepersonell med høg utdanning. Den største mangelen gjeld helsefagarbeidarar; det har blitt utdanna berre ein tredjedel av det som er målet.

Eg synest det må vera eit generelt prinsipp at vi som nasjon i størst mogleg grad skal vera sjølvforsynte med helse- og omsorgsarbeidarar. Vi kan ikkje basera oss på utisk import av helsearbeidarar frå nasjonar som treng dei utdanna folka sine sjølve. For å rekruttera ungdom til desse yrka må vi heva statusen til helse- og omsorgsyрка i kommunane. Løn er eit tiltak for å heva statusen. Vi må kunna garantera ungdom som vel seg inn i eit helse- og omsorgsyrke, full jobb og ikkje ufrivillig deltid. Vi må kunna garantera dei ei akseptabel løn å leva av. Likeløns-kampen er viktig for rekruttering til helse- og omsorgsyрка. Vi må gjera helse- og omsorgsstillingane i kommunane meir attraktive gjennom eit kunnskaps- og kompetanselyft for alle yrkesprofesjonar, også dei ufaglærte. Vi må sikra meir forskning på utvikling av det kommunale helse- og omsorgstilbodet. Ei slik satsing på kommunehelsetenesta vil naturleg kunne skje i samband med innføring av Samhandlingsreforma.

Men det kanskje aller viktigaste og mest basale for å gjera desse yrka meir attraktive, er ikkje løn eller forskning, mykje ligg òg i yrka sitt omdømme. For å heva statusen til pleie- og omsorgsyрка har vi alle eit ansvar. Vi må slutta å snakka ned denne sektoren. Her har òg media ei rolle. Dersom det konsekvent kjem opp negative oppslag om krisa i eldreomsorga, byggjer ikkje det akkurat opp om desse arbeidsplassane. Aftenposten i dag har ein positivt ladd artikkel om pleie- og omsorgsyрка. Omsorgsyrke er meir enn rumpevask, er overskrifta. Her står det fram både sjukepleiarar og hjelpepleiarar som fortel at dei meiner fordømmar mot yrka er eit problem, men at dei sjølve er storfornøgde med å arbeida i eldreomsorga. Dei fortel at dei synest det er «et privilegium å arbeide med gamle folk, det er så hyggelig å snakke og være sammen med dem».

Ei nødvendig endring er å sjå på sjølve utdanninga av helsepersonell. Til no har utdanninga vore dominert – etter mitt syn – av praksis og teori knytte til spesialisthelsetenesta. Det er ikkje eit incentiv for å få fleire nyutdan-

na til å velja å arbeida i pleie- og omsorgssektoren ute i kommunane. Derfor er det viktig å ha meir praksistid i kommunehelsetenesta. Det gjeld både for legar, sjukepleiarar og andre helsefagarbeidarar. Også spesialiseringa vidare av t.d. legar må få meir fokus på dette med at fleire skal og må jobba i kommunehelsetenesta. At arbeid på sjukeheim ikkje har vore teljande i nokon spesialitet, er uheldig. Dette må det endrast på. Anten må sjukeheimsmedisin bli ein eigen spesialitet, eller så må det bli eit eige kompetanseområde knytt til ein annan spesialitet.

I ein debatt om rekruttering til helse- og omsorgssektoren kjem ein ikkje utanom å peika på tiltak som òg kan redusera bemanningsbehovet. Betre førebygging vil kunna redusera behovet for arbeidskraft innan pleie- og omsorgssektoren. Ifølgje ei undersøking frå Statistisk sentralbyrå i 2006 vil betre helse hos dei eldre kunna spare oss for 90 000 årsverk innan pleie- og omsorg i 2060 i høve til same sjukelegheit som i dag. Det vil seia ei innsparing på 30–40 mrd. kr i året. I Danmark omtalar dei t.d. konsekvent heimhjelp for heimetrenarar, og hjelp til sjølvhjelp er mottoet.

Så kjem ein heller ikkje utanom å peika på samarbeidet med frivillige organisasjonar. Desse har lang tradisjon i arbeidet med omsorgstrengande eldre. Aktivitetstilbod som eldresenter, trimgrupper og besøksgrupper betyr enormt mykje for livskvaliteten og for å førebyggja sjukdom og redusera pleiebehovet.

For å minska presset på helse- og omsorgsarbeidarane i framtida er vi avhengige av eit auka samarbeid mellom det offentlege og ideell sektor. På same viset må vi òg utnytta potensialet som ligg i familiebasert omsorg. Betre omsorgslønordning kombinert med god tilgang på heime-tenester, avlastingsplassar, dagtilbod og andre aktivitetstilbod vil kunne utsetja ei institusjonsinnlegging og redusera pleiebehovet og omsorgstenestene ein treng frå det offentlege.

Laila Dāvøy (KrF) [12:24:44]: Vi har en fantastisk gjeng eldre mennesker som lever godt og lenge, og flere vil det bli i fremtiden. Mange vil etter hvert ha behov for tjenester i hverdagen, slik at de fortsatt kan leve selvstendig og uavhengig, og med mening.

Men vi har enorme utfordringer foran oss når det gjelder å skaffe til veie nok helsepersonell i årene fremover, slik at vi klarer nettopp det. Derfor er det viktig at vi jevnlig har debatter som denne vi har i dag, og jeg vil takke interpellanten for å ta opp saken.

Da komiteen nylig var på besøk på Diakonhjemmets sykehus og høgskole her i Oslo, fikk vi høre at det er vanskelig å rekruttere og beholde kvalifisert personale til å arbeide med syke eldre, spesielt i kommunehelsetjenesten. Med de økte oppgavene kommunene vil få fremover, trenger vi mer kompetansepersonell også på høgskolesiden, slik også representanten Sonja Irene Sjøli var inne på.

Det vil være avgjørende at de menneskene vi rekrutterer, er gode på det de skal gjøre. Når først noen er rekruttert, må vi sørge for å beholde dem og gi dem rom for å

videreutvikle seg. Forskning viser at mulighetene for fagutvikling og til det å arbeide faglig og systematisk med kvaliteten på tjenestene, er avgjørende for rekruttering. Mange høgschooler står klare til å sikre fagutvikling.

I den siste tilsynsmeldingen fra Helsetilsynet om kommunenes sosial- og helsetjenester til eldre er konklusjonen: «Krevende oppgaver med svak styring.» Det ble avdekket at demente som bor hjemme, ikke får den hjelpen de trenger. Å identifisere, utrede og gi tjenester med god kvalitet og i tilstrekkelige mengder svikter. Ledelsen er lite opptatt av å sikre at ansatte har tilstrekkelig kompetanse, tjenestene er i liten grad planlagt og organisert, slik at rammebetingelsene setter ansatte i stand til nettopp å yte forsvarlige tjenester. Også på andre områder i rapporten fremkommer mangel på ledelse og kompetanse i eldreomsorgen. Dette er alvorlig.

Diakonhjemmets høgschool sammen med Lovisenberg diakonale høgschool har satset på et masterstudium med fokus på å gi studentene kompetanse til å kunne nettopp initiere, lede og gjennomføre kvalitetsprosjekter i praksis. De tilbyr landets eneste tværfaglige, helsefaglige masterstudium, som kun fokuserer på helsetjenester til eldre.

Dette må være midt i blinken, slik jeg ser det. Men ved søknadsfristens utløp for et år siden hadde de 68 søkere, og 36 fikk tilbud om plass. Da studiet skulle starte, var det bare igjen 24 studenter av de 36 som hadde fått plass. I løpet av høsten forsvant ytterligere ti. Hva var det som skjedde? En undersøkelse blant dem som takket nei, viste at årsakene var økonomi, høye studieavgifter og manglende tilrettelegging og permisjon fra arbeidsgiver.

For høgschoolene betyr denne satsingen en investering over flere år uten inntekter på grunn av manglende basisfinansiering for studier på masternivå. Men det er også på grunn av at finansieringsordningen med resultatbasert tilskudd for undervisningskomponenten kommer flere år på etterskudd. Det betyr at høgschoolene, når studiet går, er nødt til å ta høye studieavgifter.

Det mangler ordninger både i helse- og omsorgssektoren og i utdanningssektoren som gjør at vi kan bygge kompetanse og sørge for at den kommer ut i eldreomsorgen. Spesielt mangler kommunene ordninger for å støtte videre- og etterutdanning, ikke minst på masternivå. Det finnes heller ikke stillinger og strukturer når kandidatene kommer tilbake, og kommunene presses i så måte til kortsiktighet.

Jeg synes alt dette er svært alvorlig, og jeg håper statsråden kan ta dette med tilbake og se om det er mulig å finne løsninger også på disse problemstillingene, altså bare for å oppsummere: Både tilrettelegging og permisjonsordninger fra arbeidsgiverne i kommunene mangler. Vi har et finansieringssystem der man mangler basisfinansiering, og man har også et system der tilskuddet kommer i etterkant, mens det er når studiet går, skolene trenger midler.

Geir-Ketil Hansen (SV) [12:29:51]: Det er jo i sannhet en av velferdsstatens absolutt største utfordringer

Per Arne Olsen har tatt opp i sin interpellasjon: Hvordan skal vi kunne møte de store utfordringene vi får innenfor helsevesenet, i pleie- og omsorgssektoren, de nærmeste 10–20 årene, for behovene kommer til å øke radikalt?

Dette har jo Stortinget diskutert grundig i forbindelse med behandlingen av Samhandlingsreformen, og det kommer til å komme på dagsordenen også flere ganger framover, ikke minst når stortingsmeldingen om utdanning for velferdstjenestene kommer i løpet av dette året. Og det er klart det kommer til å dreie seg om utdanning. Vi vet at kapasiteten innenfor utdanningssektoren i dag bare holder noen få år til, så må den økes, og den må økes betraktelig. Så den videre debatten om den framtidige utdanningen kommer til å handle om økt kapasitet i alle ledd og også om kvaliteten og innretningen på utdanningen, for det kommer til å bli behov for fagfolk som kan jobbe innenfor den kommunale sektoren, innenfor helsevesenet i kommunesektoren og innenfor helsevesenet i pleie- og omsorgssektoren. Det er den linjen vi har pekt på når vi har behandlet Samhandlingsreformen. Så både innhold, kvalitet og kapasitet vil måtte bli sentralt når det gjelder behovet for utdanning i årene som kommer.

Så vil det selvfølgelig også bli krav om at helsevesenet i årene framover har et arbeidsforhold som er attraktivt, og som gjør det attraktivt for framtidens ungdom å jobbe innenfor helsesektoren. Det kommer selvfølgelig ikke til å være sånn at vi kan vedta hvem som skal jobbe der. Helsevesenet må framstå som attraktivt. Det må være gode arbeidsforhold lønsmessig, men ikke minst må vi også få tatt radikale grep når det gjelder dette med ufrivillig deltid. Jeg ser av rapporter og undersøkelser at i forhold til de skandinaviske landene ligger Norge på topp når det gjelder ufrivillig deltid, og sånn kan vi ikke ha det. Derfor er jeg veldig fornøyd med de grepene som helseministeren har tatt overfor helseforetakene: klar beskjed om at andelen ufrivillig deltid må ned. Den samme beskjeden må også gå til kommunesektoren, for det å tilby unge arbeidstakere halve og kvarte stillinger kommer ikke til å være måten å løse framtidige utfordringer på.

Så til mitt hovedpoeng. Den resepten representanten Per Arne Olsen forskrev her i sitt innlegg da han snakket om dynamikk og fleksibilitet, var i realiteten snakk om økt bruk av anbud og økt bruk av konkurranseutsetting innenfor pleie- og omsorgssektoren. Det er ikke noe vi er ukjent med i dette landet. Det har vært prøvd og anvendt på mange områder. Det vi vet om det, er at konkurranseutsetting og anbud handler om å presse prisene ned. De kostnadene som skal presses ned, er lønnskostnadene, lønnskostnadene til de ansatte. Det vi kjenner til der, er at det går på pensjonsordninger og på arbeidstid. Det er altså en resept som skaper dårligere forhold og økt press på de ansatte i helsevesenet framover. Det er ikke en medisin og resept som SV vil forskrive. Vi er ganske så sikre på at det å satse på en sterk offentlig helsetjeneste i kommunene, innen kommunehelsetjenesten, er å forbedre arbeidsforholdene, det er å få ned bruk av ufrivillig deltid. Det er det vi må gjøre, og det er det vi må satse på i årene framover.

Det er flere ganger brukt ord som fleksibilitet, at det er for stivbeint og for firkantet sånn som det fungerer i den offentlige sektoren. Jeg antar at man da også tenker på arbeidsmiljøloven. Det vi vet, og det som er realiteten, er at arbeidsmiljøloven sånn som den er laget, gir rom for betydelig bruk av fleksibilitet der det er behov. Så det å argumentere eller angripe offentlig sektor og kommunehelsetjenesten for at man er for lite fleksibel, er direkte feil. Man har den fleksibiliteten som er nødvendig. Men det å satse på privatisering, det å satse på økt bruk av anbud innenfor denne sektoren, er ikke løsningen på framtidens utfordring innenfor helsevesenet.

Per Arne Olsen (FrP) [12:34:58]: For å begynne med det siste innlegget: Det kom vel ikke som noen stor overraskelse at representanten Geir-Ketil Hansen fra SV ikke delte mine synspunkter om hvilken resept man skulle bruke – det er nok ikke dagens største overraskelse, eventuelt.

Når det gjelder SVs ønske om å satse mer på offentlig sektor, er ikke Fremskrittspartiet uenig i det, men heller ikke offentlig sektor innen pleie og omsorg hadde gått rundt uten private tilbydere. Vi hadde måttet lukke mang en sykehusavdeling i Norge hvis vi ikke skulle brukt vikarer. Vi hadde måttet lukke mang en avdeling på sykehjem i Norge hvis vi ikke skulle brukt vikarer. Så vi er faktisk avhengig av begge deler, og det er mulig å ha to tanker i hodet samtidig.

Den regjeringen vi har i dag, er jo ikke minst en aktiv bruker av anbudsprosesser. Flere av oss som er i denne sal, har jo stått utenfor dette Stortinget og tatt imot demonstrasjonstog etter demonstrasjonstog av både ideelle og andre organisasjoner som har tapt anbudsprosesser, som dagens regjering via sine helseforetak og oppdragsdokumenter har lagt ut.

Det som er viktig her, er å ha et åpent sinn og ikke bare en åpen munn når vi ser på de utfordringene vi står overfor i denne sektoren. Derfor er jeg veldig glad for at statsråden var mer imøtekommende og nyansert, at hun ga uttrykk for at hun ville se på den prøveordningen man har i Bergen, med et åpent sinn – der resultatene faktisk er veldig gode. Resultatet er at man får flere heltidsstillinger, og man har fått opp kvaliteten. Pasientene er mer fornøyd, og de ansatte er mer fornøyd. Nettopp derfor har jeg notert meg at statsråden er villig til å ta med seg det videre – og det skulle jo bare mangle. Det satte jeg pris på.

Jeg må innrømme at også innlegget til representanten Tove Karoline Knutsen var bra. Vi deler i og for seg synspunktene om hvilke utfordringer vi står overfor, men den lille retoriske turen innom Adecco synes jeg er en avsporing som debatten egentlig ikke var tjent med. Det er relativt typisk at Adecco-saken, som også vi har tatt kraftig avstand fra, nevnes, uten å nevne noen av de bruddene som skjer i offentlig sektor, og med den lille retoriske vinklingen til slutt at dette er et selskap som er styrt av utenlandske eiere. For opplysningens skyld er altså det norske oljefondet en av de største eierne i dette selskapet, så det er vel en og annen norsk eier også.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [12:38:07]: Stortingsmeldingen om velferdsutdanningene som, så vidt jeg vet, kommer i løpet av året, og som det jobbes med i Kunnskapsdepartementet, er særdeles viktig for å danne seg prognoser, se på utdanningene og også innholdet i utdanningene fremover. Den deltar også Helse- og omsorgsdepartementet aktivt i. Vi har store forventninger til den viktige meldingen som, som sagt, er så viktig for vår sektor.

Så har jeg bare lyst til å si, men kanskje jeg misforsto representanten Dāvøy, som sa at det ikke var så mange ulike forsøk på gang når det gjaldt å få opp rekrutteringen, at det er jo ikke riktig. I Kompetanseløftet, som også er en del av Omsorgsplan 2015, bruker vi i innværende år 266 mill. kr.

Det er også noen gledelige tall her. Vi har klart å rekruttere. Vi har klart å få etterutdanning for ufaglærte som er i sektoren, for her må vi tenke på tre ting. Vi må tenke på rekruttering av nye, vi må sørge for kompetanse og forskning, og vi må få vite hvordan vi skal få tak i flere, og hvorfor det er noen som går ut. Så må vi også rekruttere dem som er i sektoren i dag. Vi vet at en del som er kommet til Norge fra andre land, som har en annen bakgrunn, også kan nyte godt av den typen etterutdanning, videreutdanning, som vi kan gi i Kompetanseløftet. Jeg er veldig enig med dem som sier at kombinasjonen av f.eks. å jobbe i sykehjem, hjemmesykepleien og hjemmetjenesten er viktig.

I Tromsø kommune så jeg et veldig interessant prosjekt hvor man jobbet direkte med rekruttering inn i videregående utdanning fra 10. klasse – kanskje elever som var litt skoleleie, og som kunne tenke seg å kombinere det å jobbe på sykehjem med å ta helsefagutdanning. Det er positivt for sykehjemmene, som får rekruttering både i helger og i ferier, men også får flere unge inn i denne sektoren.

Så må jeg si at jeg deler veldig mange av Geir-Ketil Hansens synspunkter på utfordringer når det gjelder dette med konkurranseutsetting innenfor omsorgssektoren. Det gjelder ikke bare de eksemplene vi har sett, det er ikke mulig å lage et marked innenfor denne sektoren hvor man gjør det for noe annet enn for å tjene penger – og det er vi ikke tjent med.

Presidenten: Da er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Sak nr. 4 [12:41:29]

Stortingets vedtak til lov om endringer i barnevernloven (krav til politiattester mv.) (Lovvedtak 44 (2010–2011), jf. Innst. 244 L (2010–2011) og Prop. 40 L (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3050)

Sak nr. 5 [12:41:55]

Forslag fra stortingsrepresentant Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 15. mars 2011 (jf. Innst. 244 L):

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som gjør det mulig å kreve uttømmende barneomsorgsattester av støttekontakter og andre som har tilsvarende jevnlig og nær kontakt med barn.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget skal da votere.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag, forslagene nr. 1–3, fra Åge Starheim på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at retningslinjene endres slik at annen bolig enn fritidsbolig også vil kunne klassifiseres som et hjem nummer to med tilsvarende rett til hjelpemidler.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen erstatte dagens tilskuddsordninger for tilrettelegging i egen bolig for personer med funksjonsnedsettelse med en statlig rettighetsbasert ordning hvor det er den enkeltes behov i forhold til nedsatt funksjon som blir avgjørende for hvilke tiltak som skal iverksettes. Ordningen må sørge for finansiering av nødvendige tiltak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre den midlertidige forskriften FOR-2004-09-07-1248 til en permanent ordning.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:170 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Vigdis Giltun, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Peter N. Myhre om statlig tilskuddsordning for tilrettelegging av bolig for personer med funksjonsnedsettelse – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet ble innstillingen vedtatt med 78 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.52.40)

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag, forslagene nr. 1 og 2, fra Svein Harberg på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om seniortiltak i skolesektoren.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bidra økonomisk til etablering av konkrete seniortiltak i skolesektoren, for på denne måten å bidra til at flere lærere står lenger i yrket.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:61 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om seniortiltak for å beholde verdifull kompetanse i skolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble innstillingen bifalt med 55 mot 53 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 12.54.38)

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger ikke noe voterings-tema.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det foreligger ingen forslag til anmerking, og Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det voteres over forslag fra Fremskrittspartiet fremsatt i Stortingets møte 15. mars 2011:

«Stortinget ber regjeringen fremme et lovforslag som gjør det mulig å kreve uttømmende barneomsorgsattester av støttekontakter og andre som har tilsvarende jevnlig og nær kontakt med barn.»

Votering:

Sak nr. 6 [12:55:49]

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 28
stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 12.55.37)

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.56.
